Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

№ 122 ◆ Середа, 26 червня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

СУБМАРИНИ ТУТ НЕ ХОДЯТЬ

Уявіть, що перед вами кросворд і вам треба вгадати місто на окраїні України, інтернаціональне, дещо радіоактивне, а загалом — цілком райський куточок.

Ви одразу хапаєтесь за олівець і пишете: Севастополь! Неправильно.

Перша літера правильно, і по суті все правильно, але атомні субмарини сюди не запливають, та й слово набагато коротше, отже, це — не Севастополь...

(Закінчення на 9 стор.).

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

На суму 21 мільйон марок об'єднана Німеччина передасть Україні як безоплатну допомогу транспортну техніку, санітарно-медичне та інше обладнання, що було на озброєнні колишньої армії НДР. Передача цього дару відбудеться в липні нинішнього року. Про це заявив 24 червня під час зустрічі з Головою Верховної Ради Української РСР Л. Кравчуком спікер Комітету з питань національної оборони бундестагу ФРН Бернд Вільц. Разом з депутатом бундестагу Йоганесом Ганцом він перебуває в нашій республіці на запрошення українського уряду.

Ми вдячні німецькій стороні за цей крок, який вона зробила у відповідь на наше прохання, сказав Л. Кравчук. Він висловив задоволення, що уряд ФРН з розумінням поставився до труднощів, яких зазнає Україна в результаті чорнобильської катастрофи, переходу до ринкових відносин. Знаменно, що звістка про подання допомоги надійшла в дні 50-річчя початку війни фашистської Німеччини проти Радянського Союзу. Це свідчить: розум, гуманізм, доброта йдуть на зміну конфронтації.

Після візиту парламентської делегації України в Баварію у квітні нинішнього року, проведених тоді зустрічей з президентом і міністром закордонних справ ФРН, іншими німецькими діячами, підкреслив Л. Кравчук, є всі підстави сподіватися, що наші відносини, безперечно, будуть поглиблюватися.

Присутній на розмові народний депутат УРСР, голова правління концерну «Украгротехсервіс» В. Бортник повідомив, що Україна одержить близько 800 грузовиків, майже 100 легкових автомобілів, близько 100 машин технічної допомоги. Проробляються інші варіанти співробітництва.

У розмові взяли участь голова Комісії Верховної Ради УРСР у закордонних справах Д. Павличко, а також Генеральний консул ФРН у Києві Хеннекке Граф фон Бассевітц.

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада Української РСР

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою — 446-60-22

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках

ПРЕЗИДЕНТ ГОТОВИЙ. А МИ?

М. Горбачов пропонує підписати Союзний договір у липні нинішнього року

Іншої думки Президія Верховної Ради України. На її засіданні детально розглядалося питання про проект Договору про Союз Суверенних Держав. Відбулася гостра дискусія. Вирішено запропонувати проект Договору для попереднього обговорення на сесії, опублікувати його у пресі. Ось аргументи.

Дмитро ПАВЛИЧКО:

— Зважаючи на те, що документ не обнародувано, пропоную обговорити його на засіданні Президії, в комісіях і вже після цього винести на розгляд сесії, десь у вересні. Тим часом відбудеться обговорення громадянами України, різними політичними силами.

Цей документ, можливо, визначить на століття долю українського народу. Чи буде Україна державою, чи матиме статус колонії.

Треба з'ясувати позицію парламентської більшості. В її руках доля громадян України. Демократична ж частина парламенту, я впевнений, голосуватиме проти такого проекту.

Анатолій ЧЕПУРНИЙ:

— Наше бачення Союзного договору мала розробити створена нами група. Результат її роботи пішов у пісок. А дарма. Я пропоную видрукувати порівняльну таблицю запропонованого Президентом СРСР проекту Союзного договору і проекту, підготовленого цією групою. Тоді можна говорити, що нам підходить в цих документах.

До того ж я не звик будь-яку справу розглядати в ранзі сліпого кошеняти. Необхідні економічні викладки. Ось, приміром, ми передаємо Союзу оборонну промисловість. Хто може сказати, скільки коштів з національного доходу піде на це? Ніхто. Треба проаналізувати кожен пункт, де можливі економічні викладки. Економічне обгрунтування мають зробити вчені разом з Кабінетом міністрів.

Треба подати аналіз Союзного договору в цифрах.

Ігор ЮХНОВСЬКИЙ:

— Проект, поданий на обговорення, є незадовільним. Я виступаю проти такого проекту, бо передбачаю: центр ще довго не зможе вивести таку наддержаву з кризи. А це вигідно багатьом за кордоном. Тепер з приводу того, що Договір залишається відкритим для підписання. Це означає, що кожну республіку можуть примусити підписати Договір шляхом промислового і фінансового шантажу.

Немає сенсу обирати Президента республіки, якщо ми спочатку підпишемо Союзний договір. Президент стане маріонеткою. Тому я вважаю, що ми маємо проголосити незалежність України. Республіка повинна націоналізу-

Союзний договір. Яким йому бути!

вати всю власність, що є на її території, створити свою фінансово-бюджетну, податкову системи, свої внутрішні війська, тобто поступово, розумно йти до незалежності. І тільки після прийняття Конституції укладати договори з іншими державами.

Володимир ГРИНЬОВ:

— Наскільки запропонований проект відповідає ідеї суверенітету України? Наскільки громадяни республіки усвідомили необхідність його підписання? Я впевнений, що навіть найкращий Договір при поспішному його підписанні не сприйматиметься свідомістю людей. Бо ніхто точно не може довести його політичну, економічну, соціальну необхідність. Проект слід опублікувати, всенародно обговорити. Необхідно також мати чітку інформацію-прогноз про те, до чого призведе прийняття того чи іншого положення проекту. Між тим, навіть у Верховній Раді України є чимало депутатів, котрі не займалися проблематикою Союзного договору, не знають його тонкощів. А помилитися нам не дано.

І останнє. Ми не усвідомлюємо, який політичний вибух може статися, якщо ми підпишемо Союзний договір до прийняття Конституції. Він ліквідує усі намагання нашого парламенту до консолідації, до стабільності.

Володимир ПИЛИПЧУК:

— Громадяни України проголосували за Союз на засадах Декларації про державний суверенітет. Тому пропоную кожну статтю, кожне положення запропонованого проекту проаналізувати на відповідність його Декларації.

Олександр ЄМЕЦЬ:

— Істина, мабуть, знаходиться між: «Ні — Союзному договору» і «Зберегти Союз будь-якою ціною». Найбільше ідеї суверенітету і входженню в Союз відповідає проект Співдружності держав.

Мені сподобалася пропозиція В. Пилипчука проаналізувати проект Договору з точки зору Декларації. Так само слід проаналізувати й проекти І. Юхновського, групи «Демократичне відродження України», а також Комісії з питань державного суверенітету. Таке порівняння буде корисним. Можливо тоді відразу відпадуть не зовсім чесні речі у «президентському» проекті. Він називається «Договір про Союз Суверенних Держав», а вже з перших пунктів йдеться про союзну державу.

І ще одне — процедурне питання. Автори українських проектів мають законодавчу ініціативу. Однак при всій повазі до Президента СРСР М. Горбачова не можна сказати, що він має законодавчу ініціативу у нашому українському парламенті. Тому треба визначитися, ким конкретно вноситься проект Договору на розгляд сесії.

Я б хотів почути вашу думку, Леоніде Макаровичу, з приводу пропозиції Президента Казахстану Назарбаєва, щоб зібралися 15 республік без центру і обговорили питання Союзного договору.

Леонід КРАВЧУК:

— Ініціативу можна було б підтримати. Однак, поки ми не зробимо економічного обгрунтування доцільності Союзного договору, не вивчимо всієї проблематики, не виробимо спільний погляд, причому не тільки Президії, а всієї Верховної Ради, їхати на таку зустріч нема чого.

Ми маємо зійтися в поглядах з принципових питань, щоб громадяни України нам вірили. А якщо хтось думає, що підпис під Союзним договором виведе республіку з кризи, він глибоко помиляється. Треба все зважити, треба міркувати, що підписувати, що вигідно Україні, що принесе користь її народу.

Ось про що ми маємо думати.

Микола ШУЛЬГА:

— Ми маємо на сесії схвалити запропонований проект в цілому. А потім створити групу повноважних представників, котра могла б відстоювати наші пропозиції й зауваження в Москві. Якщо ми затягнемо цей процес, а республіки підпишуть Договір, то нам важко буде доводити свої позиції, відстоювати їх.

Леонід КРАВЧУК:

— Підготовчий комітет свої функції вичерпав. Делегацію ми можемо створити тільки вже для підписання Союзного договору. А тому треба визначитися, що підписувати.

Андрій ПЕЧЕРОВ:

— Визначитися можна, обговоривши проект на сесії. А непідписання Договору може обернутися не промисловим і фінансовим шантажем, про що говорив І. Юхновський, а тим, що ми останні виходитимемо з кризи.

Анатолій МАТВІЄНКО:

— Ми зараз стоїмо перед ситуацією, коли маємо прийняти відповідальне рішення. Час покаже, правильне воно чи ні. Тягнути далі з підписанням Договору не можна. Ми повинні бачити не лише 26 мільйонів, що висловилися за Союз Суверенних Держав, а й тих, хто проголосував за Союз як федерацію. Поривати зв'язки з республіками за нинішніх умов високого рівня інтеграції небезпечно для економіки. Всі республіки чекають від нас позиції.

Тому ми повинні для поступового переходу від федеративних до федеративно-конфедеративних відносин підписати тимчасову угоду на основі запропонованого проекту на два роки. А вже потім визначитися остаточно.

Свої думки висловили на засіданні Президії й інші члени Президії Василь Євтухов, Микола Залудяк, Лесь Танюк, Георгій Ходоровський, Микола Білоблоцький. А висновок можна зробити такий: попереду відповідальна, копітка робота над проектом, котрий, судячи з виступів, не відрізняється утвердженням суверенітету республік. Втім, почекаємо його опублікування, щоб громадяни мали змогу самі переконатися у тому.

**Світлана ПИСАРЕНКО,
парламентський оглядач «Голосу України».**

Парламентська хроніка

ЗАТИШШЯ ПЕРЕД БУРЕЮ

РАНКОВЕ ЗАСІДАННЯ 25 ЧЕРВНЯ

Студентові, як відомо, завжди бракує одного дня перед екзаменами. Нашій Верховній Раді (а хіба вона не студент у парламентській діяльності?) не вистачає тижня для вирішення надзвичайно важливих питань перед тим, як іти на канікули. І все ж пропозиція депутата Дунтау продовжити роботу сесії ще на один тиждень підтримки не знайшла... Надто стомилися народні обранці щоденними дискусіями, протистояннями, тяжкою працею над законами.

Отож, останній тиждень видасться їм надто бурхливим. Не тільки великою кількістю законопроектів, які конче необхідно обговорити, а й суттю питань, винесених в порядок денний. Чого варте, скажімо, обговорення лише такого питання, як проект Союзного договору! Вже після ретельної праці, як окремих депутатів, так і новітніх партій, почали стягуватися до Києва звичні нам автобуси з номерами західних областей України, нашорошили вуха працівники міліції, снують по київських підприємствах агітатори з наміром кинути людей у нову прірву страйків. Мовляв, дивіться, депутати, якщо ви не той, то й ми не того.

Думаю ж, що не чекати успіху тим, хто так палко, аж до крику прагне нових протистоянь і сутичок з владою, яка до речі в Києві — демократична. Це показав і той малесенький мітинг, до якого кликали людей минулої суботи представники партій і рухів. Народ уже всього набачився і хоче такі важливі для себе питання, як підписання Союзного договору, обміркувати спокійно й розумно, а не на мітингах.

Хочеться вірити, що й народні депутати України створять таку атмосферу, в якій би найкраще міркувалося й думалося, а не стискувалися кулаки. Надто багато треба зважити й проаналізувати перед тим, як зважитися на підписання нового Союзного договору.

Все це буде за кілька днів. Як і інформація Кабінету міністрів УРСР про програму надзвичайних заходів щодо виходу республіки з економічної кризи, що теж, очевидно, викличе неабияку реакцію залу.

А почався депутатський тиждень досить-таки спокійно. Вранці, позмагавшись за звичкою з головуючим навколо порядку денного, народні обранці тихо-мирно почали постатейно затверджувати Закон про оподаткування, який удруге винесений на сесію.

Не буду вдаватися до якогось аналізу запропонованого законопроекту — саме життя покаже, наскільки він життєздатний. Скажу тільки, що вже перший розділ його вселяє надію — в ньому сказано, що система оподаткування в нашій республіці — це компетенція тільки нашої республіки. Це значить, що союзний уряд разом з його фінансовими службами не має права нав'язувати в цім ділі свої порядки. Якщо вдасться дане положення відстояти в реальному житті, це буде ще одним помітним кроком у відстоюванні суверенітету України.

Отож, перший день роботи сесії цього тижня почався вагомо і спокійно.

Анатолій КРАСЛЯНСЬКИЙ.

МОНОЛІТ ЧЕКАЄ ТРІЩИНА

ЧИ МОЖЛИВИЙ РОЗКОЛ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ БІЛЬШОСТІ

Микола Іванович Шкарбан — народний депутат України від Кобеляцького виборчого округу № 327, що на Полтавщині. Колишній голова колгоспу, нині — член Комісії Верховної Ради УРСР з питань державного суверенітету, міжреспубліканських і міжнаціональних відносин.

У парламенті він виступає мало, але — ніколи заради виступу, щоб потрапити в об'єктив. Можливо, і мова у нього не така «гладенька», як у деяких «записних ораторів і трибунів». Зате пропозиції завжди оригінальні і, головне, виважені. Підказані народною мудрістю і неспокійним життям хлібороба, партійного, господарського керівника. А ще — глибоким розумінням того, що він — українець і живе на Україні, якій конче потрібні зміни. Щоб не втратити остаточно своє обличчя в світовій цивілізації, не згубити мову, культуру, традиції великого народу. Тому й комісію парламенту для роботи він вибрав не випадково. Він вірить в Україну.

— Коли більшістю голосів депутати відхилили надання Декларації про державний суверенітет України статусу конституційного закону, ви теж голосували «проти». Ви що, не бачите Конституції, якій би можна було підпорядкувати Декларацію?

— Це питання сьогодні втратило актуальність. Якби ми швидшими кроками йшли до незалежності і творили суверенну державу найближчим часом, тоді це мало б сенс. А сьогодні надання Декларації статусу конституційного акту — справа ризикована. Конституція сьогодні діє стара і згідно з нею можна змінити будь-який конституційний й інші закони, у тому числі й Декларацію у новій якості. Її можна буде просто відмінити під тиском центру або й указом Президента СРСР. Нехай вона залишається як світлий політичний намір. І якщо в цьому залі її не вдасться втілити в життя, то це зроблять наші сміливі нащадки.

— Ви вносили власні пропозиції щодо цього питання. У чому їх суть?

— Якщо в сьогоднішній Конституції УРСР є (а вони таки є) положення, які заважають будівництву суверенної держави, а новий Основний Закон готується, як бачимо, повільно, то, на мій погляд, залишається один реальний шлях: поступово змінювати статті-перепони в старій Конституції. І можна це робити не за один раз. Можна змінювати хоча б одну статтю на місяць, і це дасть можливість розчистити «завали».

—А якщо це суперечитиме союзним законам, Конституції СРСР?

— І тут є вихід: ратифікація нашими депутатами статей і документів, які видає центр. У наших умовах навіть це — революційно...

— Ви — член КПРС. Що ви відповіли б Наполеону Бонапарту чи то Бісмарку на закид: «Революцію задумують герої, здійснюють дурні, а плодами її користуються негідники»? Вибачте за них, звичайно...

— Я вважаю, що революцію можна здійснювати тоді, коли підготовлена свідомість народу і народ готовий до революції. Коли ж народ, так би мовити, визначається, то справді ваші «прогнозисти» праві. Ні в політиці, ні в ідеології неприпустимий принцип боксу, а життя наше — не ринг. Нові цінності революції мають стати цінностями кожного громадянина, і тільки тоді, після революції, можлива нова держава. Її не можна побудувати в парламенті...

— Сміливо. Звідки ви набралися цього радикалізму?

— Життя навчило. Свою позицію я назвав би не радикалізмом, а об'єктивним консерватизмом з ухилом до прогресу і лібералізації. Я — член партії понад 30 років, 10 років був секретарем Кобеляцького райкому, на партійній роботі — років 15, сім років — директор радгоспу, ось уже сім років — голова колгоспу. Але я завжди спостерігав нашу систему і прийшов до висновку: вона тоталітарна і стала гальмом розвитку нашого суспільства. Через те сім років тому я й подав у відставку з поста секретаря. Мені запропонували керувати в області профспілками, постачанням. Я відмовився, попросив маленьке господарство і почав думати над проблемами ринку, характером індивідуальної і колективної праці. Так і дійшов до розуміння, що тільки лібералізація, розвиток особистості, визначення її самоцінності в суспільстві зможуть рухати нас уперед. Система ж, уніфікуючи, знищує людину...

— Яким чином?

— Вигадує фантоми, міфи і змушує людей повірити в них. І головна біда в тому, що люди дійсно вірять. Взяти, наприклад, міф про соціалістичний вибір. Це — міф. Тому що ознаки його — планування, жорстка ієрархія, колективізм — це антиподи індивідуального розвитку, які нівелюють людей. І коли, захищаючи соцвибір, кивають на Захід: там, мовляв, соціальний захист, регулювання, то це пересмикування фактів. До нашого соціалізму вони не мають ніякого відношення, тобто соціалізм і соціальний захист — це різні поняття.

— То ви що, проти соціалізму, проти плану?

— У нас соціалізм тісно пов'язаний з тоталітаризмом. І захист такого соціалізму «дурно пахне». Наші «записні ідеологи», наприклад, за часів Сталіна, вели боротьбу не за соціалізм для народу, боролися між собою за владу і найбільше ненавиділи думаючих лібералів-індивідуалів, а тому знищували їх. Причому згадайте: тоталітаризм скрізь однаковий. Гітлер теж знищував інакомислячих лібералів.

І наш колишній плановий соціалізм — це, як на мене, теж тоталітаризм, бо план — це певна уніфікація. Коли держава виступає як єдина фабрика — це трагедія для народу.

А планування можливе. Але не суцільне, а по виробництву, по окремих галузях. Розвиток суспільства ж не сплануєш, воно розвивається за власними законами, які втиснути в якісь рамки неможливо. Ви ж не скажете, що, коли ми плануємо екологічні заходи, то ми оволоділи законами природи і керуємо нею...

— Але ж кажуть, що перебудова поки що не вдається тому, що немає єдиного плану?

— Вона не вдається саме тому, що ми знову намагаємося зашорити її в якісь суцільні плани, одягти плановий хомут і приймаємо такі закони, які не відкривають шлях творчій конкуренції індивідуальності, а знову намагаються все, хай і обмежено, але регламентувати.

Особливо це видно на прикладі Верховної Ради Союзу, бо наш парламент не встиг ще щось зробити у цьому напрямі. Знову над усім стоїть держава.

А вона ж, як говорив Адам Сміт, має грати роль нічного сторожа, тобто стежити за додержанням громадянами законів людського співжиття, щоб не заподіяти шкоди і людині, і суспільству. Кожен має жити максимально вільно, але за однієї умови: людина або група людей не повинна домагатися корпоративності, монополізму, який утискатиме інших. Стежити за цим теж має держава.

— А що, на вашу думку, сьогодні є загроза корпоративності?

— А що, ні? Ви подивіться, як формуються державні концерни, надреспубліканські різні промислові банківські об'єднання. Це, на мій погляд, і є неоколоніалізм і неототалітаризм. Мине рік — два, і щупальця цих транснаціональних об'єднань охоплять усе і знову гальмуватимуть розвиток. Тому й наша нова держава, якої ми прагнемо, з самого початку має розбивати щупальця, приймати антитрестівські, антимонопольні закони. Наш парламент поки що в цьому напрямі нічого не зробив. Минув рік, і, як на мене, підсумок роботи парламенту сумний: окрім Декларації про державний суверенітет України, нічого путнього для свободи людини... Нема законів про конкуренцію, роздержавлення тощо, а, отже, бази для вільної людини ми не створили: людина не стала власником.

— Але ж демократія певна у нас сьогодні є?

— Є. Навіть широка. Але подарована згори і без економічної бази знизу. А за такого стану знову може з'явитися державний «пахан» з диктаторськими замашками. Загроза така є. На жаль...

— Миколо Івановичу, розбіжності серед опозиції є, вона їх навіть не приховує. Але комуністи завжди виступали єдиним фронтом і цим були міцні. Сьогодні певні розходження поглядів є й серед них. Ось, наприклад, ви висловили, м'яко кажучи, далеко не ортодоксальні марксистсько-ленінські думки. Як ви вважаєте, чи є підстави для поділу комуністів на «суверен-комуністів» і «ортодоксів»?

— Це дуже складні проблеми. Але я не думаю, що більшість комуністів у цьому залі глибоко знають якусь теорію і приймають рішення на основі всебічного аналізу ситуації. На превеликий жаль, здається, переважають емоції. Тих з комуністів, хто беззастережно виступає за самостійну Україну, я не назвав би «суверен-комуністами», а назвав би «українськими комуністами». І такі справді є, але їх дуже мало.

— Тобто ви не вважаєте, що наша парламентська більшість «вагітна» синдромом Руцького, який у російській Верховній Раді створив фракцію з демократичних комуністів?

— Я, повторюю, говорив би про українських комуністів. Адже хотіли б ми чи не хотіли, а Компартія України — це підрозділ КПРС, і політика КПРС — це й політика Компартії України. Це все-таки політика процентрівська. І Москва, ЦК КПРС будуть горою стояти, аби не стався якийсь, навіть ідеологічний, розкол у комуністичних лавах України, бо утворення незалежної Компартії України можливе тільки в незалежній державі і є її передумовою. І не може бути суверенних держав з єдиною партією, яка політично керується з одного центру.

Україна повинна мати власну політику, бо держава, парламент утворюються як законотворчі інститути, а сама ідеологія законів формується партіями, у боротьбі між ними.

Отже, якщо в Компартії України такої української політики немає, то й повністю суверенної України під її керівництвом не буде. КПРС є сполучним фактором, і якщо вона проводить сьогодні замасковану тоталітаристську політику, то все одно централізаторські моменти проскакують. Погляньте на Горбачова: говорить про суверенітет, а всі фактичні кроки поки що в зворотному напрямі. І сьогодні формується ядро нової централізованої держави, про що я вже казав. Знову говорять про спільну тисячолітню історію, забираючи таким чином нашу українську тисячолітню історію з часів Київської Русі.

Такі розмови, до речі, є й однією із складових того, що в Москві називають «націоналізмом». Гасло «Росія — над усе!» добре для росіян, але не за рахунок українців, білорусів, литовців, грузинів і всіх інших народів.

А можливості утворення в парламенті фракції українських комуністів я не відкидаю, але це буде нечисленна група, бо тут зібрався в основному комуністичний управлінський прошарок. А він захищає власні інтереси. У нас вони пов'язані багато в чому із збереженням центру, тому його й захищатимуть. Це — лобі, і розділитися їм важко, не втративши гарантії своїх інтересів. Надії на широкий розкол більшості в цьому парламенті я не маю. Якщо відколються, то дватри десятки. Однак і це немало, бо буде логічним завершенням тієї думки, яка є й на вулиці, і в народі. А саме — потрібна більша турбота про суверенну державу з боку комуністів.

І ці «розкольники», якщо вони з'являться, не будуть сепаратистами, які відкидатимуть зв'язки з іншими республіками. Просто вони наполегливіше виступатимуть за розвиток нації, мови, культури, традицій не тільки українського, а й інших народів. І співпрацюватимуть нарівні з демократами.

— Отже, Миколо Івановичу, ви не заперечуєте того, що комуністичні ідеї на Україні мають майбутнє в тому разі, коли вони будуть пов'язані з процесами національного відродження, досягнення суверенітету, інтеграції України в світове співтовариство, вільного розвитку особи?

— Я б не ділив комуністичні ідеї кордонами. Ідея — загальносвітовий набуток і притаманний він членам будь-якого суспільства, будь-якої країни. Право на ідею, до речі, невід'ємне право людини, це — по-перше. По-друге, от існують Російська Компартія (РКП) і Компартія України (КПУ), і кажуть, що це — одне й те саме. Для мене це не так. Адже Українська Компартія, якої не існує,— це незалежна партія українського народу й української держави, а Компартія України — це певна автономія. І так воно і є. Крім того, згадайте наших «укапістів» — їх вибили за Сталіна до одного, бо натяк на УКП — це натяк на суверенну державу. УКП — це демонтаж імперського комуністичного моноліту, але не руйнування комуністичної ідеї.

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.

Фото Сергія ДМИТРИЧЕНКА.

В інших республіках

ДО СТАРИХ КОРДОНІВ

Латвія та Естонія вирішили провести переговори про відновлення кордону, що існував між двома республіками до 1941 року. Естонський уряд уже створив спеціальну експертну групу із співробітників міністерства закордонних справ, державної канцелярії та деяких департаментів. На своїй першій робочій зустрічі спеціалісти порівняли карти тих років з теперішніми. Виявлено незначні розходження кордону у 18 місцях. Тому, вважають естонські експерти, особливих проблем і суперечок на майбутніх переговорах не передбачається. Тепер слово за Латвією.

КУЛЬТУРА НЕ ОПОДАТКОВУВАТИМЕТЬСЯ

Закон «Про культуру в Білоруській РСР» прийнято на сесії Верховної Ради цієї республіки. Згідно з документом від податку на прибуток звільняються держбюджетні організації та установи культури. Дія закону також поширюється на госпрозрахункові підприємства та організації творчих спілок, Білоруського фонду культури й об'єднання білорусів з усього світу "Батьківщина". Окрім цього, держава забезпечуватиме гарантований рівень заробітної плати працівників культури.

ДЕРЖКОМСТАТ ПОВІДОМЛЯЄ

Про кількість і розселення вірмен в СРСР повідомив Держкомстат Вірменії. За останнім переписом населення 1989 року, в Радянському Союзі загалом проживає 4 мільйони 624 тисячі осіб вірменської національності. У самій Вірменії їх кількість становить 3 мільйони 83 тисячі.

Якщо у 1926 році в Російській Федерації проживало біля 195 тисяч вірмен, то у 1989 році цей показник майже потроївся. За той же період у три-чотири рази збільшилася кількість вірмен в Узбекистані та на Україні. А от в Азербайджані питома вага вірменського населення різко зменшилась.

РУХ НАРОДІВ ВІД РУХАНКИ

У Львові триває культурно-спортивне свято, присвячене 80-річчю товариства «Україна», яке народилось у Галичині й воскресло за океаном.

Національний гімн «Ще не вмерла Україна», яким розпочалося вшанування ювілярів у Оперному театрі, звучав багатозначно. Бо гості з-за океану, які повернулися до міста своєї юності, пересвідчились: Україна виборює суверенність. І львів'яни також переконалися, що засновники «України», посивілі, але енергійні, сповнені бажання утвердити національну гідність українця на терні співдружності, працюють на благо Батьківщини.

Становлення спортивного товариства Україна, яке поперваx об'єднувало передову студентську молодь Львова, було безпосередньо пов'язане, як наголошувалося на вечорі в Оперному театрі, із утвердженням національної свідомості. На той час — у 1911 році — національний український спорт був єдиним способом нокаутувати противників (бодай символічно) з окупаційної влади.

Святкування збіглося з днями скорботи, сумним ювілеєм розстрілів напередодні війни, з розкопками територій колишніх тюрем, де знайдено останки закатованих жертв. Та в цьому єднанні радості з журбою теж є своя логіка і символіка: нація воскресає, а національний спорт може і повинен утверджувати її в світі. На цьому наголошували виступаючі — народний депутат України Ярослав Кендзьор, голова Львівської міської Ради Василь Шпіцер, знаменитий свого часу футболіст Олександр Скоцень (Канада) і не менш знаменитий хокеїст Омелян Бучацький.

Ветерани зійшли з спортивної арени, але залишилися на арені суспільній. І продовжують працювати на благо України. По війні емігранти об'єднали спортивні секції та клуби і утворили Українську спортову централю Америки і Канади. Централя стала одним із організаторів свята разом із крайовою організацією українського спортивного товариства, Львівським обласним спорткомітетом і ФК «Карпати» (під егідою Львівського облвиконкому).

Організатори спортивно-культурного свята, окрім численних змагань з футболу, волейболу, тенісу, плавання, шахів, задумали його як своєрідну Галицьку спортивну асамблею, яка триватиме упродовж майже двох тижнів у Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській областях. Програма святкування насичена, хоч дуже не просто проводити нині такі масові заходи. Самих тільки гостей з української діаспори прибуло близько 300.

Повертається у наш лексикон напівзабута термінологія українського спорту: руханка, відбиванка, відбиваний м'яч. І чим вона гірша від запозиченої? І звучить, як багато років клич спортового товариства: "Україно, темпо...".

Оксана ТЕЛЕНЧІ,
власний кореспондент «Голосу України».

Тільки у нас...

ЯК УМРУ, ТО НЕ ХОВАЙТЕ

Не відкрию Америку, сказавши: скільки моральних та матеріальних збитків забирає нині похорон! Гірко й важко про це писати. Ще свіжа власна душевна рана. Померла найдорожча у світі людина — Мама. Ось тут і проявилася жорстокість людей, які повинні були допомогти в горі, хоч заради службового обов'язку. Ні, зовні все було як слід. У похоронному бюро все оформлено, сплачено, призначено день поховання. Цвинтарі, щоправда, навколо Києва закриті, тож запропонували нове кладовище, «Північне». Запевнили, що воно недалеко і навіть пристойніше за старі. Хотілося, звісно, поховати Маму десь ближче. Рипнувся на Берківці, а там лише за місце треба «дати на лапу» 2—2,5 тисячі. На Лісовому теж (офіційно) місця нема, але можуть «допомогти» за півторатисячний гонорар. Погодився на «Північне». й досі жалкую, та пізно...

Автобус на цвинтар ходить всього чотири рази на день від метро «Піонерська», а їхати майже годину. Таксисти беруть щонайменше четвертак. Щоб провідати рідні могили, треба мати власну машину або дармовий державний транспорт. Щоб зробити кахляний цоколь навколо могили, треба чекати до зими, а за 600 карбованців його поставлять хоч завтра (державна ціна — 118).

Мама 30 літ була медпрацівником, врятувала не одне людське життя, а за це від держави отримала ось таку дяку. Вже не кажу, що за всі похоронні послуги довелося платити на місці вдвоє-втроє більше, хоч за все заплачено заздалегідь. Добре, хоч труною забезпечили, бо подейкували про целофанові мішки. Ех, життя! Краще десь загинути в автомобільній катастрофі. щоб рідним було менше клопоту з похоронами. Цікаво, а чи мають подібні проблеми партапаратники, народні депутати? Як не крути, а помирати нині— велика розкіш. Живіть, шановні земляки, якомога довше.

...Мама не була особливо віруючою, але заповідала, щоб її ховали з батюшкою та півчими. Ці люди прийшли, сповнили обряд, не скористалися горем родини, вдовольнившись суто символічною платою. Отак ми й приходимо до Бога...

Володимир ПРОХОРЕНКО.
Київ.

До речі...

ТАК НІХТО НЕ ХОТІВ УМИРАТИ

Родичі покійної 84-річної Тетяни Ю. встановили на ніч труну з тілом у фойє райвиконкому, а потім чотири доби тримали її на площі перед виконкомом. Тіло віддали землі на шостий день конфлікту. Це було в селі Садки Заліщицького району на Тернопільщині. Причина: село автокефальне, а покійниця воліла бути похована за греко-католицьким обрядом. Поки дві общини та райвиконком з'ясовували відносини, бабуся ночувала у казенному домі, під бюстом Леніна, поміж двох фікусів...

За матеріалами інформагентства «Інтелект».

Провінціє кохана!

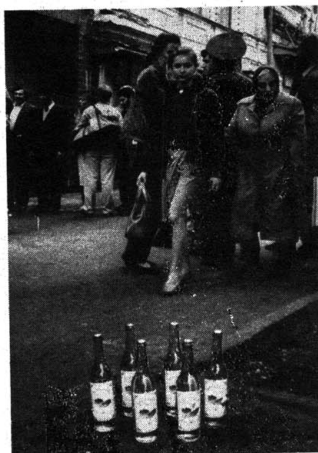

А РАПТОМ...

Учора ввечері, йдучи з автостоянки, побачив на вулиці Литовській двох кремезних молодиків, добряче напідпитку. Ідуть — і що ви думаєте? Чіпляються до перехожих чи один до одного? Матюкаються на всю вулицю? Нічого подібного! Вони — співали. Упівголосу. Один — баритоном, другий — тенором: «Чи коня не мав, чи стежки не знав...»

Перехожих, бачу, це не дратує. Навпаки, посміхаються.

Дрібненький цей факт згадувався потім, пізно ввечері, і ось уранці. Подумалося: перестають панувати серед нас ворожість і злоба?

Просто так подумалося.

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».
Рівне.

На фото: оце взяли — і заспіваємо?..
Фото Ігоря ПЕТРОВА.
Київ.

Телеграфним рядком З Івано-Франківщини

ТЕЛЕСИГНАЛИ НА ДОЛИНУ

Жителі проспекту Перемоги, вулиць Братіславської та Спортивної першими в райцентрі Долина дістали можливість дивитися телепрограми редакції місцевого кабельного телебачення.

Прийом зарубіжних телепрограм ведеться із супутникової системи «Астра-1», яка забезпечує відмінну якість запису з Англії, Франції, Голландії тощо. Поряд з цим місцеві глядачі мають можливість стежити за життям району в інформаційних, культурно-мистецьких та інших програмах.

А ЛЬОН ЦВІТЕ... НА КРІСЛІ

Практичне застосування відходам переробки льону знайшли працівники кооперативу «Ватра», яким керує В. Горанський.

З костриці, яка раніше тоннами спалювалася, забруднюючи повітря, кооператори налагодили випуск пресованих плит, які оздоблюються привабливим орнаментом. У перспективі планується виготовлення меблів з них.

БІОТЕПЛИЦЯ В ТЕПЛИЦІ

У ній працівники тепличноовочевого комбінату розпочали виведення комах-ентомофаг, що знищують шкідників тепличної продукції.

Завдяки трудягам-комахам, овочівники відмовилися від хімічних обробок саджанців та внесення отрутохімікатів у грунт. Тепер у біотеплиці можна також вирощувати чисті овочі.

«РІДНІ ГОРИ МОЇ»

Під такою назвою в райцентрі відкрилася персональна виставка місцевого живописця Степана Теліжина. Понад 50 його полотен наповнили зал свіжістю й неповторністю краси Карпат.

Виставку, організовану Івано-Франківською асоціацією майстрів народної творчості, присвячено 30-річчю творчої діяльності митця.

Ярослав САВЧИН,
журналіст.

Реалії

А у партії — своє...

Першими на Донеччині своє ставлення до присутності парткомів на підприємствах висловили гірники. Під час і опісля страйків вони сказали: ні. Починання підтримали колективи інших галузей. Нещодавно на Костянтинівському заводі високовольтної апаратури відбувся загальнозаводський референдум, де теж висловилися за деполітизацію виробництва. Не виключено, що заводському парткомові доведеться шукати нові форми політичної роботи. А поки що зупинилися на старих: партком вважає, що останнє слово — за адміністрацією та... загальнозаводськими партзборами.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Донецька область.

ПОХ
Д

Приховув
прилавком
той казав,
ми методам
матеріальн
Наприкла
рого дня А
який завід
жинську пр
чином "Чер
лося відчин
гаражі на в
добра ви
День торгу
ташеними
фіцитами.
Заступни
магазин
ровська
ла жодного

ГО

Депутат
ради Свято
звільнений
просто так
штатів
редактор
ділу науко
мації цент
ропром» —
непотрібно
ла одне по
ропром!
Керівникі
що діють
ну, адже
дозволяє
боти бе

ПО

Назва
ється замо
складена з
імен засно
колектив
праця визн
На ра
винахо
тих і деше
кий: від

РЯ

Шановни
бачте, що
ти, але як
з нашій У
теся, що
не уявля
кланяюся,
у тому кр
то склада
театрів. А
Був учо
вився «Ко
кіно. Це
Що там т
«Командо
ні не да
бі... Далее
тецтва.
А тут і
і фантаст
бов, пісні
пострілів
ще якого
ка ввести
командос
го й не п
виходить,
ні ті інді
головний
ських гер
то, із зе
верхового
та щей
бити? Тро
це не ва
Зате
зброї. За
товаришу
ти треба.
карбован

...ВІД РУХАНКИ

присвячене
Галичині й

умним юві-
напередодні
и терито-
м, де знай-
акатованих
у єднанні
теж є своя
ка: нація
ціональний
нен утвер-
На цьому
тупаючі —
Україии
о, голова
Ради Ва-
знаменитий
іст Олек-
анада) і не
й хокеїст
.
и з спор-
залишили-
пільний. І
ювати на
війні еміг-
спортивні
утворили
тову цент-
анади. Цен-
і із органі-
ом із кра-

йовою організацією українського спортивного товариства, Львівським обласним спорткомітетом і ФК «Карпати» (під егідою Львівського облвиконкому).

Організатори спортивно-культурного свята, окрім численних змагань з футболу, волейболу, тенісу, плавання, шахів, задумали його як своєрідну Галицьку спортивну асамблею, яка триватиме упродовж майже двох тижнів у Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській областях. Програма святкування насичена, хоч дуже не просто проводити нині такі масові заходи. Самих тільки гостей з української діаспори прибуло близько 300.

Повертається у наш лексикон напівзабута термінологія українського спорту: руханка, відбиванка, відбиваний м'яч. І чим вона гірша від запозиченої? І звучить, як багато років клич спортового товариства: «Україно, темпо...».

Оксана ТЕЛЕНЧІ,
власний кореспондент «Голосу України».

...ас...

...НЕ ХОВАЙТЕ

б провідати
реба мати
о дармовий
орт. Щоб
цоколь нав-
ба чекати
0 карбован-
ь хоч завт-
а — 118).
ула медпра-
ала не одне
за це від
а ось таку
ку, що за
пуги довело-
ці вдвоє-
і за все за-
дь. Добре,
впечили, бо
целофанові
н! Краще
автомобіль
щоб рідним
оту з похо-
а чи мають
партапарат-
путати? Як
рати нині—
Кивіть, ша-
комога дов-

а особливо
заповідала,
батюшкою
юди прий-
ряд, не ско-
одини, вдо-

вольнившись суто символічною платою. Отак ми й приходимо до Бога...

Володимир ПРОХОРЕНКО.
Київ.

До речі...

ТАК НІХТО НЕ ХОТІВ УМИРАТИ

Родичі покійної 84-річної Тетяни Ю. встановили на ніч труну з тілом у фойє райвиконкому, а потім чотири доби тримали її на площі перед виконкомом. Тіло віддали землі на шостий день конфлікту. Це було в селі Садки Заліщицького району на Тернопільщині. Причина: село автокефальне, а покійниця воліла бути похована за греко-католицьким обрядом. Поки дві общини та райвиконком з'ясовували відносини, бабуся ночувала у казенному домі, під бюстом Леніна, поміж двох фікусів...

За матеріалами інформагентства «Інтелект».

...кохана!

А РАПТОМ...

Учора ввечері, йдучи з автостоянки, побачив на вулиці Литовській двох кремезних молодиків, добряче напідпитку. Ідуть — і що ви думаєте? Чіпляються до перехожих чи один до одного? Матюкаються на всю вулицю? Нічого подібного! Вони — співали. Упівголосу. Один — баритоном, другий — тенором: «Чи коня не мав, чи стежки не знав...»

Перехожих, бачу, це не дратує. Навпаки, посміхаються.

Дрібненький цей факт згадувався потім, пізно ввечері, і ось уранці. Подумалося: перестають панувати серед нас ворожість і злоба? Просто так подумалося.

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».
Рівне.

На фото: оце взяли — і заспіваємо?..
Фото Ігоря ПЕТРОВА.
Київ.

Телеграфним рядком З Івано-Франківщини

ТЕЛЕСИГНАЛИ НА ДОЛИНУ

Жителі проспекту Перемоги, вулиць Братіславської та Спортивної першими в райцентрі Долина дістали можливість дивитися телепрограми редакції місцевого кабельного телебачення.

Прийом зарубіжних телепрограм ведеться із супутникової системи «Астра-1», яка забезпечує відмінну якість запису з Англії, Франції, Голландії тощо. Поряд з цим місцеві глядачі мають можливість стежити за життям району в інформаційних, культурно-мистецьких та інших програмах.

А ЛЬОН ЦВІТЕ... НА КРІСЛІ

Практичне застосування відходам переробки льону знайшли працівники кооперативу «Ватра», яким керує В. Горанський.

З костриці, яка раніше тоннами спалювалася, забруднюючи повітря, кооператори налагодили випуск пресованих плит, які оздоблюються привабливим орнаментом. У перспективі планується виготовлення меблів з них.

БІОТЕПЛИЦЯ В ТЕПЛИЦІ

У ній працівники тепличноовочевого комбінату розпочали виведення комах-ентомофаг, що знищують шкідників тепличної продукції.

Завдяки трудягам-комахам, овочівники відмовилися від хімічних обробок саджанців та внесення отрутохімікатів у грунт. Тепер у біотеплиці можна також вирощувати чисті овочі.

«РІДНІ ГОРИ МОЇ»

Під такою назвою в райцентрі відкрилася персональна виставка місцевого живописця Степана Теліжина. Понад 50 його полотен наповнили зал свіжістю й неповторністю краси Карпат.

Виставку, організовану Івано-Франківською асоціацією майстрів народної творчості, присвячено 30-річчю творчої діяльності митця.

Ярослав САВЧИН,
журналіст.

Реалії

А у партії — своє...

Першими на Донеччині своє ставлення до присутності парткомів на підприємствах висловили гірники. Під час і опісля страйків вони сказали: ні. Починання підтримали колективи інших галузей. Нещодавно на Костянтинівському заводі високовольтної апаратури відбувся загальнозаводський референдум, де теж висловилися за деполітизацію виробництва. Не виключено, що заводському парткомові доведеться шукати нові форми політичної роботи. А поки що зупинилися на старих: партком вважає, що останнє слово — за адміністрацією та... загальнозаводськими партзборами.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Донецька область.

ПОЖИЛИ ПРИ КОМУНІЗМІ? ДОСИТЬ!

Це ж треба!

Приховування товарів під прилавком — це єрунда, як той казав, порівняно з іншими методами перерозподілу матеріальних благ.

Наприклад, одного похмурого дня Абраму Зельцеру, який завідував у Дніпродзержинську продуктовим магазином «Черемушки», довелося відчиняти обидва свої гаражі на вимогу міліції. Тут добра виявилося — гори. День торгували в місті напташеними А. Зельцером дефіцитами.

Заступник завідуючого магази[illegible] № 14 Д[illegible]опетровська [illegible] Асмолов[illegible]е мала жодного гаража. Тому склад створила у власній квартирі. Чого тут тільки не було! Сотні пляшок горілки й шампанського, майже дві сотні банок розчинної кави. Гречка, цукор тощо теж вимірювалися сотнями кілограмів.

В. Погрібняк завідував елементарним магазином господарчих товарів. У підвалі-бункері він замаскував вхід до потаємної кімнатки. На момент несподіваної «ревізії» вилучено дефіциту на десять тисяч карбованців.

Сказати, що це поодинокі випадки, означає занадто прикрасити дійсність. Така система — широко розгалужена, очевидно, й давно запроваджена винахідливими торговельниками — за небезкорисливої згоди досі існуючої влади та порядку. Цілим прошаркам наших співвітчизників вдалося проминути соціалізм й зажити при комунізмі. Але ж усім давно хочеться комунізму — стільки наслухалися про нього. Та й працюємо ж чесно. А чомусь багатіють зельцери та погрібняки — куди ж влада дивиться?.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровська область.

Хто серед безробітних

ГОЛОВА ГОЛОВІ — НЕ РІВНЯ

Депутат Житомирської облради Святослав Васильчук був звільнений з роботи. Ні, не просто так — за скороченням штаті[illegible]бто його по[illegible] — редактор Житомирського відділу науково-технічної інформації центру «Укрінформагропром» — раптом виявилася непотрібною. Уявляєте — лише одна посада на весь облагропром!

Керівників не зупинило те, що діють вони всупереч закону, адже статус депутата не дозволяє звільняти його з роботи бе[illegible]годженн[illegible] сесією Ради. А голова обласної Ради Володимир Федоров не має ніякого бажання захищати Васильчука. Все, на що він спромігся, — кинути на сесії репліку, що, мовляв, негоже депутатові безробітним бути... Й дати помічникам завдання, аби підшукали якесь місце.

Святослав Карпович не розгубився: «Я поки що два місяці одержую оклад з організації, що мене звільнила. А коли мине цей термін, піду й зареєструюсь як безробітний. Тим більше, що, мабуть, матиму не набагато меншу допомогу по безробіттю, аніж мав зарплату. Може, це й не так вже погано, що позбувся цієї несерйозної за теперішніх часів суми — 190 карбованців на місяць...».

На закінчення лишається пояснити, що голова облради працює ще й першим секретарем обласного комітету комуністичної партії, а депутат Васильчук — голова крайової ради Руху. Але це до справи, що коїться, звичайно, ніякого відношення не має...

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ.

Зверніть увагу

ПОДАТОК З МИЛОСЕРДЯ

Назва фірми «ЛОРГІН» здається заморською, але вона складена з початкових літер імен засновників. Це творчий колектив винахідників, чия праця визнана в нашій країні. На ра[illegible]у фірми п[illegible] 30 винаходів, технологічно простих і дешевих. Спектр широкий: від пристрою, що поливає квіти, коли вас немає вдома, до плівкового гаража, від пристроїв для полегшення плавання до рятувальних апаратів при морських катастрофах. Примітно, що багато винаходів служать хворим та інвалідам — спеціальні матраци, дихальні пристрої. Фірма «ЛОРГІН» — одне з багатьох малих підприємств, що діють при Фонді милосердя і здоров'я Києва. Їхня благородна робота вимагає пільгового оподаткування. Хто про це подбає?

Анатолій САВЧУК.
Київ.

Все про кіно

РЯТУЙТЕ ВІД «КОМАНДОС»

Шановний пане міністре, вибачте, що не знаю, як вас звати, але як добре, що саме ви в нашій Україні кіном займаєтеся, що б без вас тут було, не уявляю. Дякую, до землі кланяюся, сто років вам зичу у тому кріслі сидіти й особисто складати репертуари кінотеатрів. А як же інакше?

Був учора в кінотеатрі, дивився «Командос», індійське кіно. Це шедевр, скажу вам. Що там ті американці зі своїм «Командосом»... І шеляга за них не дам. Та й наші таке собі... Далеко їм до такого мистецтва.

А тут і трагедія, і комедія і фантастика. Сльози тут і любов, пісні і танці, спека і сніг, постріли і бійки... Якби сюди ще якогось нашого розвідника ввести, щоб допомагав тим командосам, то нічого кращого й не придумаєш. А так щось виходить, ніби трохи неграмотні ті індіанці. Хіба може отой головний герой, що всіх індійських героїв грає, Капур тобто, із землі та на дах двоповерхового будинку стрибнути, та ще й два сальто назад зробити! Трохи нереально то. Та це не вада.

Зате яка реклама нашій зброї. За таку рекламу вам, товаришу міністре, премію дати треба. Пропоную п'ятдесят карбованців. Ну, а як же. Цілий взвод автоматників у тих втікачів стріляє, а вони цілуються, співають. Потім герой спокійнісінько виймає пістолета, з виду нашого, марки Макарова, і кожним пострілом двох кладе. Що то значить наша зброя. Змовники ті зі своїми, по виду американськими, автоматами та гвинтівками нічого не варті.

А який чудовий епізод, коли патріоти вчотирьох в укріплений замок змовників із сотнею охоронців прокрадаються і всіх там знищують. Повертаючись же з завдання, змушені стрибати в таку прірву, що навіть від одного її споглядання голова крутиться. А вони раз — і стрибнули. І як реально, майстерно знято. Волосся так гарно вітром куйовдиться, куйовдиться... Чудово! А потім повилазили з води і до шефа поліції пішли на доклад. Та ще й чоловіка з біди виручили. Врятували президента країни. Хвала їм. Пропоную усіх орденами нашими нагородити за виховання в народу любові до президента.

Словом, пане міністре, побільше купуйте таких фільмів, не вистачає в нас цього. То не шкода, що за сеанс у кінотеатрі чотири карбованці беруть, я й десять віддав би, щоб побачити таке. Вважаю, що після «Рабині Ізаури» це найкращий фільм, який з'явився у нас. Доцільно, напевно, показати «Командос» і по телебаченню, бо це ж виховання. Не забувайте такий фактор.

Нарешті, на закінчення мого листа хочу запропонувати на ваш розгляд кілька пропозицій:

1. Закупити в Індії всі фільми і показувати в кінотеатрах лише їх.

2. Направити усіх наших режисерів та акторів до братньої країни для того, щоб вони перейняли досвід у зйомці двосерійних картин і вивчилися співати по-індійськи.

3. Ввести в курс середньої школи та вузів республіки предмет «Індійське кіно та його вплив на розвиток почуття героїзму та патріотизму у школярів та студентів».

4. Звернутися до Верховної Ради з клопотанням про присвоєння артисту Капуру звання Народного артиста України за внесок у розвиток національної культури.

Оце і все. Ще раз красно дякую вам і прошу й надалі особисто переглядати усі фільми, що надходять до прокату.

З повагою.
простий хлоп з Гуцульщини Андрій Воля.

ДИХАТ...

Очисними ус...
відсотка шкідл...
ємств продовж...
зафіксовано 239...
метрів лісу. А...
норм охорони...
притягнуто 3200...
Утім, ці санкц...
становище порт...
Луганськ.
Мал. Євгена...

ЧЕРЕЗ...

22 червня 194...
урочистій обста...
няти перших ...
піканський ста...
лася війна... І ...
п'ятдесят рокі...
публіканського...
Демидов і йог...
тали на полі д...
збірні. До ...
спорт» увійшли...
ники Київсько...
культури з Си...
замбіку, Ліва...
Греції, а основ...
синг» склали ...
публіканських ...
раїни», «Радян...
«Комсомольсько...
бітнича газет...
газета», вик...
ких інститут...
культури та ...
Включено ...
гу» і н...
путата УРСР ...
манди хвилин...
вшанували пам...

ЧОРН...

У двадцятому...
ги майже всі к...
дять до лідир...
ступилися сво...
Лише «Нафтов...
Кривому Розі ...
барвній грі очк...
0:0. Напружене...
стріч земляків...
«Шахтар» прий...
ний «Колос». Л...
дуже лякався «...
павлоградці та...
своїх гравців, ...
ли на полі чуд...
хвилині першо...
«розпечатав» ...
«Колоса». У ...
намагалися на...
«Шахтареві». ...
75 хвилині Гр...
остаточний ра...
Цікавим був ...
паття» і «При...
ни грали в У...
Мукачевого ск...
лідна група п...
будь-яка атака...
ву реакцію на...
футболістам м...
вдалося. А на ...
да призначив ...
вий удар у во...
тя». Його реал...
Перемога «Зак...
І в Комунар...
приймала «Кр...
значено пенал...
Сердюков. Це ...
чаток голепад...
відзначились ...
а «Кристал» ві...
ма м'ячами Г...
ронежського —...
Варто відзн...
спіль перемогу...
їзді. Цього раз...

КИЛИ ПРИ КОМУНІЗМІ? ОСИТЬ!

Це ж треба!

и товарів лід
е єрунда, як
вняно з інши-
перерозподілу
лаг.
одного похму-
у Зельцеру,
у Дніпродзер-
ктовим мага-
шки», дозе-
обидва свої
у міліції. Тут
лося — гори.
в місті нап-
ельцером де-

завідуючого
4 Д... опет-
олов... е ма-
ажа. Тому

склад створила у власній квартирі. Чого тут тільки не було! Сотні пляшок горілки й шампанського, майже дві сотні банок розчинної кави. Гречка, цукор тощо теж вимірювалися сотнями кілограмів.

В. Погрібняк завідував елементарним магазином господарчих товарів. У підвалі-бункері він замаскував вхід до потаємної кімнатки. На момент несподіваної «ревізії» вилучено дефіциту на десять тисяч карбованців.

Сказати, що це поодинокі випадки, означає занадто прикрасити дійсність. Така система — широко розгалужена, очевидно, й давно запроваджена винахідливими торговельниками — за небезкорисливої згоди досі існуючої влади та порядку. Цілим прошаркам наших співвітчизників вдалося проминути соціалізм й зажити при комунізмі. Але ж усім давно хочеться комунізму — стільки наслухалися про нього. Та й працюємо ж чесно. А чомусь багатіють зельцери та погрібняки — куди ж влада дивиться?.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровська область.

Хто серед безробітних

...ЮВА ГОЛОВІ — НЕ РІВНЯ

мирської обл-
Васильчук був
боти. Ні, не
скороченням
го по... —
ирського від-
нічної інфор-
Укрінформаг-
ом виявилася
вляєте — ли-
а весь облаг-

зупинило те,
всупереч зако-
депутата не
ти його з ро-
енн... сесією

Ради. А голова обласної Ради Володимир Федоров не має ніякого бажання захищати Васильчука. Все, на що він спромігся, — кинути на сесії репліку, що, мовляв, негоже депутатові безробітним бути... Й дати помічникам завдання, аби підшукали якесь місце.

Святослав Карпович не розгубився: «Я поки що два місяці одержую оклад з організації, що мене звільнила. А коли мине цей термін, піду й зареєструюсь як безробітний. Тим більше, що, мабуть, матиму не набагато меншу допомогу по безробіттю, аніж мав зарплату. Може, це й не так вже погано, що позбувся цієї несерйозної за теперішніх часів суми — 190 карбованців на місяць...».

На закінчення лишається пояснити, що голова облради працює ще й першим секретарем обласного комітету комуністичної партії, а депутат Васильчук — голова крайової ради Руху. Але це до справи, що коїться, звичайно, ніякого відношення не має...

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ.

Зверніть увагу

...АТОК З МИЛОСЕРДЯ

ЛОРГІН» зда-
, але вона
кових літер
Це творчий
дників, чия
нашій країні.
и п... 30
огічно прос-
ектр широ-
ю, що поли-

ває квіти, коли вас немає вдома, до плівкового гаража, від пристроїв для полегшення плавання до рятувальних апаратів при морських катастрофах. Примітно, що багато винаходів служать хворим та інвалідам — спеціальні матраци, дихальні пристрої. Фірма «ЛОРГІН» — одне з багатьох малих підприємств, що діють при Фонді милосердя і здоров'я Києва. Їхня благородна робота вимагає пільгового оподаткування. Хто про це подбає?

Анатолій САВЧУК.
Київ.

Все про кіно

...ЙТЕ ВІД «КОМАНДОС»

міністре, ви-
, як вас зва-
що саме ви
ном займає-
ас тут було,
, до землі
ів вам зичу
ти й особис-
отуари кіно-
інакше?
отеатрі, ди-
, індійське
скажу вам.
нці зі своїм
шеляга за
аші таке со-
такого мис-

, і комедія
зи тут і лю-
спека і сніг,
Якби сюди
о розвідни-
помагав тим
ного кращо-
. А так щось
и неграмот-
може отой
всіх індій-
Капур тоб-
дах двопо-
стрибнути,
назад зро-
льно то. Та

ама нашій
кламу вам,
премію да-
о п'ятдесят
як же. Ці-

лий взвод автоматників у тих втікачів стріляє, а вони цілуються, співають. Потім герой спокійнісінько виймає пістолета, з виду нашого, марки Макарова, і кожним пострілом двох кладе. Що то значить наша зброя. Змовники ті зі своїми, по виду американськими, автоматами та гвинтівками нічого не варті.

А який чудовий епізод, коли патріоти вчотирьох в укріплений замок змовників із сотнею охоронців прокрадаються і всіх там знищують. Повертаючись же з завдання, змушені стрибати в таку прірву, що навіть від одного її споглядання голова крутиться. А вони раз — і стрибнули. І як реально, майстерно знято. Волосся так гарно вітром куйовдиться, куйовдиться... Чудово! А потім повилазили з води і до шефа поліції пішли на доклад. Та ще й чоловіка з біди виручили. Врятували президента країни. Хвала їм. Пропоную усіх орденами нашими нагородити за виховання в народу любові до президента.

Словом, пане міністре, побільше купуйте таких фільмів, не вистачає в нас цього. То не шкода, що за сеанс у кінотеатрі чотири карбованці беруть, я й десять віддав би, щоб побачити таке. Вважаю, що після «Рабині Ізаури» це найкращий фільм, який з'явився у нас. Доцільно, напевно, показати «Командос» і по телебаченню, бо це ж виховання. Не забувайте такий фактор.

Нарешті, на закінчення мого листа хочу запропонувати на ваш розгляд кілька пропозицій:

1. Закупити в Індії всі фільми і показувати в кінотеатрах лише їх.

2. Направити усіх наших режисерів та акторів до братньої країни для того, щоб вони перейняли досвід у зйомці двосерійних картин і вивчилися співати по-індійськи.

3. Ввести в курс середньої школи та вузів республіки предмет «Індійське кіно та його вплив на розвиток почуття героїзму та патріотизму у школярів та студентів».

4. Звернутися до Верховної Ради з клопотанням про присвоєння артисту Капуру звання Народного артиста України за внесок у розвиток національної культури.

Оце і все. Ще раз красно дякую вам і прошу й надалі особисто переглядати усі фільми, що надходять до прокату.

З повагою.
простий хлоп з Гуцульщини Андрій Воля.

Екологія

ДИХАТИ ЧИ НЕ ДИХАТИ?

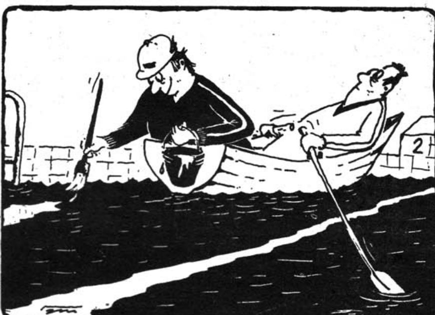

Очисними установками Луганська знешкоджується лише 67,2 відсотка шкідливих викидів у повітря. 65 промислових підприємств продовжують скидати забруднені стоки у водойми. Торік зафіксовано 239 лісових пожеж. Згоріло й пошкоджено 1700 кубометрів лісу. А загалом зареєстровано 2300 порушень правил і норм охорони природи. До адміністративної відповідальності притягнуто 3200 порушників.

Утім, ці санкції не дали й ковтка свіжого повітря — екологічне становище порушується практично у всіх районах області.

Луганськ. **Сергій СКИБА.**
Мал. Євгена ГРИГОР'ЄВА.

Футбол

ЧЕРЕЗ П'ЯТДЕСЯТ РОКІВ

22 червня 1941-го, як відомо, в урочистій обстановці мав прийняти перших глядачів Республіканський стадіон. Але почалася війна... І ось рівно через п'ятдесят років директор Республіканського стадіону Сергій Демидов і його працівники вітали на полі дві незвичайні збірні. До команди «Інтерспорт» увійшли нинішні випускники Київського інституту фізкультури з Сирії, Анголи, Мозамбіку, Лівану, Португалії, Греції, а основу команди «Пресинг» склали журналісти республіканських газет «Голос України», «Радянська Україна», «Комсомольське знамя», «Робітнича газета», «Спортивна газета», викладачі київських інститутів — фізкультури та політехнічного. Включено до «Пресингу» і народного депутата УРСР О. Гудиму. Команди хвилиною мовчання вшанували пам'ять всіх загиблих у Великій Вітчизняній війні.

Перший удар по м'ячу після свистка судді О. Козаченка зробив відомий воротар О. Лоєвський, який готувався у складі «Динамо» вийти на поле Республіканського стадіону 22 червня 1941 року. А потім почався матч, у якому після удару В. Шельменка одразу повела команда «Пресинг». Згодом іноземні футболісти зрівняли рахунок, а у другому таймі вийшли уперед. Та наприкінці гри все той же В. Шельменко з пенальті встановив остаточний рахунок — 2:2. Кращим гравцям матчу було вручено пам'ятні призи.

Вирішено, що такі зустрічі збірної команди журналістів і викладачів київських інститутів з випускниками-іноземцями стануть традиційними. Дата їх проведення — 22 червня кожного року.

Василь АНДРУХІВ.

ЧОРНИЙ ДЕНЬ ЛІДЕРІВ

У двадцятому турі другої ліги майже всі команди, які входять до лідируючої групи, поступилися своїм суперникам. Лише «Нафтовику» вдалося у Кривому Розі вирвати у безбарвній грі очко у «Кривбасу» — 0:0. Напружено проходила зустріч земляків у Павлограді, де «Шахтар» приймав нікопольський «Колос». Лідер до цього не дуже лякався «чужих стін», але павлоградці так підтримували своїх гравців, що вони робили на полі чудеса. На останній хвилині першого тайму Цокур «розпечатав» нарешті ворота «Колоса». У другому — гості намагалися нав'язати свою гру «Шахтареві». Не вийшло. І на 75 хвилині Громов встановив остаточний рахунок — 2:0.

Цікавим був поєдинок «Закарпаття» і «Приладиста». Земляки грали в Ужгороді, але з Мукачевого сюди приїхала солідна група підтримки. Тому будь-яка атака викликала жваву реакцію на трибунах. З гри футболістам м'яч забити не вдалося. А на 78 хвилині суддя призначив одинадцятиметровий удар у ворота «Приладиста». Його реалізував Курильцо. Перемога «Закарпаття» — 1:0.

І в Комунарську, де «Сталь» приймала «Кристал», було призначено пенальті. Його забив Сердюков. Це був тільки початок голепаду. У «Сталі» ще відзначились Цвик та Манько, а «Кристал» відповів лише двома м'ячами Григоровича і Воронежського — 3:2.

Варто відзначити другу поспіль перемогу «Вереса» на виїзді. Цього разу рівненські футболісти повністю переграли севастопольську «Чайку» 2:0. Голи забили Петрик (25 хвилина) і Грицюк (85 хвилина).

А от армійці Києва вдруге підряд залишають власне поле переможеними. Цього разу вони поступилися «Автомобілісту» з Сум — 0:1. Це баскетбольного зросту Юдін переправив на 27 хвилині м'яч у ворота Ногіна.

—Чому так невдало грають армійці? — запитав у інспектора матчу Є. Котельникова.

— На мою думку, у СКА прийшла хороша молодь. Це вихованці київських спортшкіл. Але їм бракує досвіду. Особливо тактичного. Дивіться, у цьому матчі кияни створили багато небезпечних моментів біля воріт Страшненка, але жодного разу не влучили у ворота. Мабуть, у цьому є і тренерські прорахунки. Правда, їм важко працювати з командою, склад якої постійно змінюється. Але треба виправляти і гру, і турнірне становище.

Результати решти матчів такі: «Дніпро» — «Полісся» — 0:1, «Зірка» — «Поділля» — 0:3, «Океан» — «Темп» — 4:1, «Маяк» (Очаків) — «Стахановець» — 1:2, «Карпати» — «Прикарпаття» — 1:0, «Динамо» — «Десна» — 2:1.

«Прикарпаття» і «Колос» зберегли лідерство. У них по 32 очка, 28 — у «Кристала», по 27 — у «Приладиста» і «Нафтовика», 26 — у «Закарпаття».

Ігри двадцять першого туру відбудуться 28 червня.

Ярослав СЕРГІЄНКО.

Черговий по випуску новин
Костянтин ПАРИШКУРА.

Щось новеньке!

ГЕРБОВА МІЛІЦІЯ

110 черкаських стражів порядку носять нову форму, характерна деталь якої — герб міста.

До співробітників першого в Черкасах відділення муніципальної міліції високі вимоги — платники податків повинні бути впевненими, що їх гроші не викидаються на вітер. Тренінг висококооплачуваної міліцейської гвардії складається з вогневої підготовки, оволодіння прийомами рукопашного бою та медичними навичками на рівні середнього медперсоналу.

До обов'язків співробітників муніципальної міліції входить: безпека руху, створення нічних автостоянок, спостереження за переміщенням транзитного автотранспорту, охорона громадського порядку.

Інформагентство «Євро-ІКС».

Коротко

ПІЛЬГОВІ ПЕНСІЇ

Водії трамваїв, тролейбусів, автобусів з 1 липня одержуватимуть пільгові пенсії. Призначатимуть їх спеціальні комісії підприємств. Таке рішення прийнято на останньому засіданні Запорізького міськвиконкому на прохання трудових колективів.

Осанна ГАСУЛЯ.
Запоріжжя.

ПОГОДА

26—27 червня на Україні зливи, подекуди сильні, грози, місцями град, шквали, 22—27 метрів на секунду. Температура вдень 23—29, на сході до 33, вночі 14—20 градусів.

По Київській області сьогодні вдень короткочасний дощ, гроза, подекуди град, вітер змінних напрямків, 2—7 метрів на секунду, при грозах пориви. Температура 23—28, по Києву 24—26 градусів.

ТІСТЕЧКА В СКЛЯНІЙ КОЛБІ

Продовжуємо розмову про проблеми реалізації Закону про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування. Надаємо слово П. Носку, голові Василівської райради Запорізької області.

— Новий Закон для нас — це тістечка у скляній колбі. Око бачить, а скуштувати не можемо, бо відсутній елементарний механізм реалізації. Хоча й було прийнято Верховною Радою УРСР рішення про підготовку до квітня ц. р. ряду підзаконних нормативних актів урядом республіки, які визначали б механізм дії Закону. Вже літо, а нам ще невідомо, скільки чекати. Сьогодні практично будь-які укази, постанови, закони не виконуються. Треба посилити відповідальність за їх невиконання — від стягнення грошових штрафів до кримінальної відповідальності. Потрібен арбітраж, який би компетентно вирішував подібні проблеми.

Якось стало звичним і модним звинувачувати один одного, шукати винних, а треба працювати і займатися компетентно своєю справою.

От у Дніпрорудному роблять закиди, зокрема й нашій райраді, в небажанні надати їм самостійність. Те саме я можу висловити на адресу облради. А вони в свою чергу... Тим часом йде процес пошуку. Щоправда, не завжди вдало. Створили, наприклад, податкову інспекцію, яка стежить за правильними відрахуваннями від прибутків підприємств у бюджет району. Загалом така служба конче потрібна. Але вона нам не підпорядкована. І формування наших фінансів частково відбувається без нашої участі. Я, наприклад, не можу сказати, наскільки добросовісно працює ця інспекція.

Словом, помилок вистачає. Але разом з тим життя вимагає вирішувати проблеми сьогодні, завтра може бути пізно. Якщо потрібно робити хірургічну операцію, то краще за один раз, потім швидше загоїться.

Стаття 13. Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок закріплених Законом джерел та відрахувань від загальнореспубліканських податків і доходів. Відрахування в місцеві бюджети провадяться відповідно до законів Української РСР про бюджетну систему, про оподаткування та інших законів Української РСР.

Треба поставити піраміду на її основу. Сьогодні формування бюджету, взагалі планування господарства йде зверху вниз. І ми постійно балансуємо на грані падіння, шукаємо якісь підпірки у формі дотацій. Тобто віддаємо все спочатку у вищі органи влади, а потім просимо допомоги. А перерозподіл йде старим шляхом. Тим, хто гірше працює, дають більше. Ми за підтримку слабких господарств, але щоб використовувалася вона розумно: на вдосконалення виробництва, на підвищення продуктивності праці. Щоб з'являлося більше товарів.

Механізм творення фінансового базису, на мій погляд, повинен бути таким: місцеві Ради на основі всіх надходжень і потреб формують бюджет. Все, що залишилося з урахуванням спільних програм районного, обласного, республіканського масштабу, перераховують у вищу Раду. І так відповідно на кожному рівні.

Якби так було, то той необхідний мінімум коштів ми б спрямували на розв'язання проблем народної освіти (наприклад, в тому ж Дніпрорудному останній раз нову школу відкривали 20 років тому), охорони здоров'я, спорудження житла, захисту навколишнього середовища, будівництва доріг і ще багато чого.

Стаття 20. Функції Рад.

Ради забезпечують комплексний соціально-економічний розвиток на своїй території, здійснюють керівництво підприємствами (об'єднаннями), організаціями і установами, які є їх комунальною власністю.

Зараз працюємо над створенням хоча й незначних, але конкурентних умов у сфері торгівлі у місті Василівці: відкрили фірмові магазини «Гарячий хліб», «Черевички», «Нива» (сюди колгоспи постачають різну продукцію), «Гарант» (продаж телевізорів, радіоприймачів та іншої побутової техніки). Населення задоволене, деякі проблеми стоять вже не так гостро. Зате колишні монополісти від торгівлі захвилювалися. Ще б пак. Тепер вони вже не можуть диктувати свої умови. А які вони, ми всі добре знаємо.

Зрозуміло, зроблене нами — то краплина в морі, і зупинятися не збираємося. Ми підготували цілу програму по самозабезпеченню всього Василівського району. Маємо в своєму розпорядженні достатній промисловий потенціал, розвинене сільське господарство. Так що програма наша — не чергова данина моді, а цілком здійсненна, реальна. Боїмось лише загальної нестабільності у республіці: страйків, порушення економічних зв'язків. Адже й наш добробут залежить від роботи шахтарів, металургів, машинобудівників...

І ще одне. Ми організовуємо відділи по роздержавленню. Хочемо створити такі умови, щоб люди могли відповідно до своїх бажань, можливостей, здібностей знайти точки докладання зусиль. Думаємо, це дозволить зняти й певну соціальну напруженість. Майбутній ринок, про це свідчить світова практика, найперше вдарить по молоді, пенсіонерах, інвалідах. Роздержавлення малих підприємств, створення нових у сфері побуту, дрібного виробництва відкриє певні можливості для цих категорій людей.

Що б я хотів підкреслити. Все, що ми робимо і плануємо здійснити, проходить у рамках існуючого законодавства.

Я собі так думаю, є закони, зокрема й Закон про місцеві Ради народних депутатів і місцеве самоврядування, і вони повинні виконуватись усіма і кожною конкретною людиною. Подобається це комусь чи ні. Може бути закон недосконалим, життя є життя, і воно внесе свої корективи. Але до відміни будь-якого законодавчого акта він повинен діяти. Інакше ми ніколи не дійдемо до правової демократичної держави, а будемо постійно перебувати в стані анархії і під загрозою повернення тоталітаризму.

І ще одне. Дія закону не повинна залежати від якоїсь окремої керівної особи. Є Верховна Рада України, вона, і тільки вона, творить закон, і після прийняття він має бути обов'язковим для всіх і на всій території республіки.

З оцінкою Закону про місцеві Ради та місцеве самоврядування заступника голови Запорізької облради В. Похвальського ви матимете змогу ознайомитись в наступному номері.

Анатолій ГОРЛОВ,
перший заступник головного редактора.

А МІСТУ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЧЕКАТИ

Наприкінці другого тижня четвертої сесії Дніпропетровської міськради у місцевій газеті з'явилася заява невеликої групи депутатів. Ми знову, писали вони, загрузли в організаційних пристрастях, які мало що дають місту.

Справді, перша сесія була організаційна — і це зрозуміло. А далі? Першої не вистачило, і на другій два тижні народні обранці обговорювали регламент своєї роботи. Потім скликали позачергову: група депутатів зажадала відставки голови Ради В. Яцуби. І тепер знову виникла потреба привести структуру міськради у відповідність із новим Законом про місцеві Ради та місцеве самоврядування — і все повторилося.

Нескінченні дебати, як на мої спостереження, не від того, ніби окремі депутатські групи надміру захоплюються політичними баталіями: всі без винятку вони чи то ніяк не спромогуться порвати пута догм і стереотипів, чи то довго з'ясовували, хто поміж них найкращий і чиї погляди прогресивніші, а не для того, щоб життя городян мінялося на краще.

Скажімо, наперед було ясно: голова Ради В. Яцуба не має переважаючої підтримки серед депутатів, не може консолідувати їх. Однак більшість, об'єднана в групу «оновлення» вперто намагалася не зважати на цю обставину. Результат? За тиждень засідань, перерв, порізних нарад і узгоджувальних консультацій обрали головою В. Пустовойтенка, рейтинг якого давно склався вищим. До речі, передусім, за межами сесійного залу.

Зрештою, достатньо такого факту: спільно прийнятий регламент не приховує настроїв протиборства. Це унікальний документ. На кожний випадок у ньому легко знаходяться пункти, які взаємно спростовують ситуації. Хтось бажає одного, хтось іншого, і от — зіткнення на зразок «бабуля надвоє ворожила».

У згаданій заяві групи депутатів висловлювалося побоювання: тривале «внутріпартне» вовтузіння завдає шкоди ідеям демократії. Додам від себе: вовтузіння політизованою боротьбою. Тією, що має право сьогодні на існування. Але дніпропетровські депутати, як на мене, помиляються «ареною»: серед населення треба воювати за свої переконання. В Раді ж обранці мусять займатися тільки проблемами, які хвилюють городян. Якщо й схрещувати шпаги, то навколо різних програм і методів поліпшення життя народу. А цього якраз майже і не спостерігається. Щось намагалися ділити, від когось вимагати, та насправді — пшик.

Цілих два тижні сесійного часу забрала й інша «оказія»: паралельно з постійними комісіями намірялися створити депутатські комітети. З оплачуваними посадами і широкими повноваженнями. На зразок служб виконкому. Приміром, свій комітет з економічної реформи і формування ринкових структур, з екології, захисту споживчого ринку тощо.

У мене склалося власне ставлення до «затії». Депутати, мабуть, захопилися цим, якраз збагнувши, що досі їхні зусилля не обертаються успіхами чи, бодай, зрушеннями. Може, справді, Радам треба орієнтуватися на власні постійно діючі формування, котрі генерували б ідеї та на конкурсних, контрактних підставах набирали під свою постійну опіку фахівців і виконавців. З цих міркувань напрацьоване дніпропетровськими народними обранцями варте уваги. Коли його подати, звичайно, в порядку законотворчої ініціативи. Тим паче, що прийнятий Верховною Радою України Закон про місцеві Ради та місцеве самоврядування викликає багато нарікань.

Але натомість творити власний закон, що уподобали депутати не тільки, здається, у Дніпропетровську,— це занадто. У даному випадку доморощені «поправки» до закону довелося, кінець кінцем, визнавати такими, що суперечать чинному в республіці закону.

А тим часом городянину залишається єдина втіха: думати, що в його «парламенті» навчання йде. З демократії і уміння бути господарем у себе вдома... Та терпляче чекати, коли депутати цього навчаться.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровськ.

КОСОВИЦЯ ЗА «СПАСИБІ»

Понад Сіверським Дінцем знову вибуяли до пояса трави, і знову немає чим косити, перевозити, скиртувати сіно.

— Оце доб'ємо техніку, яка є, і сядемо страйкувати. Ми на передовій, в окопах, і втрачати, знайте, нам нічого, — на повному серйозі каже головний агроном Слов'яносербського виробничого агропромислового об'єднання В. Можаєв.

Щойно його оточили засмаглі скирдувальники радгоспу «Слов'яносербський», і районний начальник, як міг, тримався під невідпорним наступом: де дизельне мастило, обіцяний копнувач, чому робітникам, які по 14 годин смажаться на спекоті, не платять компенсації?

Люди знервовані, але чи їх у тому провина? Працюють майже [illegible] «спасибі». Отже, [illegible] відомої матері у такій роботі не обійтись...

Змагалась голова з ногами за коротку ковдру, одне зігріється — інше дубне. Колісні трактори, як пояснили, нині нарозхват. Поставлять їх на косовицю — просапні забур'яніють, перекинеш на міжрядний обробіток — сіно згниє. Прикинули в районі і зосередились на кормах. Треба хоч по тонні сіна на корову заготувати.

— Не по-господарськи, звичайно, жити одним днем, — мовби сам перед собою виправдовується агроном радгоспу «14 років Жовтня» В. Минаєв. — Летять [illegible]менти на косарках КПС-5Г, знімаємо з ЖВН-6, рубаємо, припасовуємо, на зернових комбайнах ніж «позичаємо», потім назад повертаємо...

— Ми не панікуємо, всякого вже пережили, — сказав начальник «Облагротехсервісу» І. Воловик. І передав ретельно видруковану інформацію з 17 пунктів.

Готував для Кабінету міністрів, але через газету, може, швидше прочитають, кому конче це треба знати: тут перелік телеграм від заводів-постачальників з відмовою поставки комплекту техніки практично для всіх видів польових робіт. От маємо «Ростсільмаш»: «У зв'язку нестачею металу Тульському комбайновому заводу для виготовлення жаток комбайнам «Дон-1500» також метою своєчасного проведення збиральної кампанії 1991 року просимо дати згоду одержання фондами тільки похилих камер наступним доватаженням жаток». Одне слово, вмри ти сьогодні, а я — завтра...

Сергій СКИБА,
власний кореспондент «Голосу України».
Луганська область.

ЯКОЮ БУТИ ЖИТЛОВІЙ РЕФОРМІ?

Готується законопроект

НЕОБХІДНІСТЬ житлової реформи в умовах переходу до ринкової економіки стає дедалі очевиднішою. У житловій сфері зосереджена значна частина національного багатства, щороку вона виробляє 5—7 відсотків валового національного продукту і є великим споживачем трудових ресурсів — у будівництві, ремонті та обслуговуванні житла зайнято 12—16 відсотків усього працездатного населення.

Особливе значення житлова сфера посідає і в соціальному житті суспільства. Житло, при всій розмаїтості культур і рівня добробуту, призначене для того, щоб забезпечити нормальні умови для відтворення фізичних і духовних сил людини, виховання дітей, реалізації функцій сім'ї, ведення домашнього господарства, а також створення умов праці і навчання вдома. Без цього неможливе формування високопрофесіонального, фізично здорового працівника, нереальні будь-які економічні реформи і перехід до суспільства нових високодосконалих технологій.

Однак у розв'язанні цих життєво важливих для кожної людини питань їй, цій конкретній людині, доводиться задовольнятися пасивною роллю «черговика», змушеного впродовж років, а часом і десятиліть, чекати одержання державного житла, яке за своїм розміром і якістю в багатьох випадках не відповідає потребам людей.

Черги на отримання житла збільшуються, погіршується стан існуючого житлового фонду, скорочуються обсяги житлового будівництва, виникає непевність у ресурсному забезпеченні централізованих капітальних вкладень у житлову сферу.

Нинішня система одержання державних квартир, їх обслуговування і ремонту, збиткова для держави, і зрівняльна квартплата породжують у населення утриманське ставлення до житла, а це не сприяє його нормальному догляду і збереженню. Все це свідчить про те, що попередніми методами розв'язати житлову проблему неможливо.

Указ Президента СРСР «Про нові підходи до розв'язання житлової проблеми і заходи щодо їх практичної реалізації» передбачає нові шляхи. Стрижневими питаннями цих нових підходів є передача державного, муніципального і громадського житла у власність громадян і формування ринку житла.

Введення у цю сферу ринкових відносин має забезпечити кожному громадянинові вільний вибір житла, поліпшення його збереження і подальший розвиток.

РЕАЛІЗАЦІЯ нових підходів означає докорінну реформу системи відносин у житловому господарстві, адже зміні підлягають нинішні форми власності і порядок їх реалізації, економічна основа діяльності системи підприємств щодо спорудження і утримання житла, порядок надання державного житла, заходи соціального захисту тощо.

Хоч питання про необхідність передачі квартир у власність громадян і не викликає сумнівів, полеміка точиться щодо питання, як саме передати їх: безоплатно або шляхом викупу.

На нашу думку, житлова реформа має забезпечити безоплатну, в основному, передачу житлового фонду громадянам. Адже впродовж багатьох десятиріч будівництво у нас на Україні здійснювалося за рахунок коштів, що стягуються прямим та непрямим оподаткуванням заробітної плати. Отже, вартість квартир уже неодноразово відшкодовано державі неоплаченою працею робітників і службовців, а також їхніх батьків. Тому безоплатна передача житла буде актом відновлення соціальної справедливості.

До того ж слід узяти до уваги і питання про доходи населення нашої країни. У розвинутих країнах вартість житла становить від 3 (США) до 6 (ФРН) річних доходів середньої сім'ї, тому у США власниками його є 63 відсотки населення, а у ФРН тільки 37 відсотків. А в СРСР у переобчисленні на ту саму площу (враховуючи, що на Заході люди живуть у 2,5—3 рази просторіше, ніж у нас) вартість домівки становить від 15 до 18 річних доходів сім'ї, що неминуче буде основною перешкодою приватизації шляхом викупу. Нині, враховуючи економічне становище країни і податкову політику, яка складається, значне зростання прямих сімейних вкладень у житлову сферу уявляється малоймовірним.

Тому основна концепція житлової реформи, на нашу думку, має передбачати:

— безоплатну передачу житла у власність населенню в межах установлених за місцевими умовами норм площі і вартості;

— здійснення необхідних заходів для забезпечення соціальної справедливості і захисту окремих груп населення;

— забезпечення умов для якісного утримання і збереження житлового фонду, що перебуває в різних формах власності;

— розвиток ринкових відносин у житловій сфері і створення ринку житла.

Основна концепція житлової реформи має бути закріплена і розвинута у республіканському Законі. Вважаємо за необхідне висловити деякі пропозиції щодо його змісту.

Реформа повинна проводитися місцевими Радами народних депутатів у містах і сільській місцевості на основі принципів, викладених у Законі. Норматив площі житлових приміщень, що безоплатно передається у власність громадян, має визначатися місцевими Радами народних депутатів, виходячи з середнього рівня забезпеченості житлом на відповідній території.

Фактична вартість квартири, що передається у власність, має визначатися з урахуванням її загальної площі, технічного стану та інших споживчих властивостей.

А якщо площа і рівень цих властивостей перевищують величини, які підлягають безоплатній передачі, то громадянин повинен сплатити різницю між загальною вартістю житла, що передається у власність, і вартісним еквівалентом площі, що передається безоплатно у власність. Якщо навпаки, то громадянин одержує компенсацію.

При встановленні вартісного еквівалента житла, яке передається безоплатно, доцільно передбачати створення централізованих обласних або республіканських фондів у певних розмірах для виплат відповідних компенсацій мешканцям сільської місцевості.

Було б справедливим передбачити у Законі і виплату компенсації тим, хто потребує поліпшення житлових умов: членам ЖБК, громадянам, які спорудили індивідуальні будинки або викупили державне житло до початку реформи.

ОКРЕМИМ категоріям громадян з урахуванням їх заслуг перед державою, стану здоров'я, матеріальної забезпеченості та інших чинників мають бути передбачені пільги при передачі у власність помешкань та оплаті їх догляду і ремонту за рішенням місцевих Рад народних депутатів.

Для непрацездатних інвалідів і сімей з доходами нижче від встановленого прожиткового мінімуму, а також для деяких інших категорій громадян за рішенням місцевих Рад народних депутатів слід зберегти існуючий порядок користування і надання квартир у будинках муніципального фонду за умовами договору про найняття.

У Законі доцільно чітко визначити, хто може бути власником житла і в яких формах ця власність реалізується. Так, наприклад, у багатоквартирних будинках можуть бути приватизовані всі квартири, частина квартир або взагалі може не бути приватизованих квартир. Очевидно, форма власності на кожний із таких будинків буде різною.

Слід також встановити, що подальше користування муніципальним житлом має здійснюватися на принципах найняття або строкової оренди. При цьому така форма користування, як піднайняття (здача житла у найняття не власникам, а наймачам), має бути законодавчо заборонена.

Утримання житлового фонду, незалежно від форм власності, повинно відповідати вимогам єдиних правил користування приміщеннями, утримання будинків і прибудинкових територій, а нагляд за їх виконанням повинна здійснювати муніципальна інспекція.

Для обслуговування і ремонту житлового фонду, що перебуває у різних формах власності, доцільно передбачити створення місцевими Радами системи муніципальних та інших підприємств, які діють на основі господарського розрахунку, самофінансування і вільної конкуренції.

До створення у цій сфері сталих ринкових відносин у Законі необхідно передбачити збереження за державою частини зобов'язань щодо ремонту і реконструкції приватизованого фонду із значним моральним і фізичним старінням, а також встановити, що приватизоване житло може бути продане його власником тільки місцевій Раді народних депутатів.

СЛІД також законодавчо встановити, що найближчими роками необхідно:

— істотно скоротити капітальні вкладення у промислове будівництво, зосередити матеріально-технічні, фінансові і трудові ресурси на розвиток потужностей підприємств, які виготовляють будматеріали і конструкції;

— сприяти створенню на пільгових умовах кооперативних, орендних, акціонерних, спільних та інших підприємств по виробництву будівельних матеріалів, санітарно-технічного обладнання і спорудження житла;

— створити умови, що забезпечують істотне збільшення обсягів будівництва за рахунок коштів підприємств і громадян;

— забезпечити безперешкодне відведення земельних ділянок під житлове будівництво та їх облаштування.

Таким чином, житлову реформу доцільно проводити поетапно. Метою першого (підготовчого) етапу є створення необхідних умов, передумов і структур, які забезпечують реалізацію цілей реформи. На другому етапі формуються ринкові відносини. На третьому — функціонування і розвиток ринку.

Проведення реформ має здійснюватися на основі програм, затверджених місцевими Радами народних депутатів, розроблених з урахуванням пропозицій трудових колективів і громадських організацій.

Для оперативного керування проведенням житлової реформи доцільно передбачити створення при місцевих Радах народних депутатів відповідних органів.

У Законі має бути також передбачено створення правових, економічних та організаційних механізмів реалізації реформи.

В. КУКСА,
директор науково-технічного центру «Прогрес ЖКГ»;
Я. ОСТАПЕНКО,
начальник УЖКГ Черкаського облвиконкому;
О. ЦИГАНКОВ,
науковий співробітник науково-технічного центру «Прогрес ЖКГ».

НИНІШНЯ СИСТЕМА ОДЕРЖАННЯ ДЕРЖАВНИХ КВАРТИР, ЇХ ОБСЛУГОВУВАННЯ І РЕМОНТУ, ЗБИТКОВА ДЛЯ ДЕРЖАВИ, І ЗРІВНЯЛЬНА КВАРТПЛАТА ПОРОДЖУЮТЬ У НАСЕЛЕННЯ УТРИМАНСЬКЕ СТАВЛЕННЯ ДО ЖИТЛА, А ЦЕ НЕ СПРИЯЄ ЙОГО НОРМАЛЬНОМУ ДОГЛЯДУ І ЗБЕРЕЖЕННЮ. ВСЕ ЦЕ СВІДЧИТЬ ПРО ТЕ, ЩО ПОПЕРЕДНІМИ МЕТОДАМИ РОЗВ'ЯЗАТИ ЖИТЛОВУ ПРОБЛЕМУ НЕМОЖЛИВО.

Експрес-новини

Напередодні зустрічі лідерів країн Західної Європи тривають їх двосторонні консультації. У Парижі відбулася зустріч президента Франції Ф. Міттерана з канцлером Німеччини Г. Колем. Міттеран мав також бесіду з британським прем'єром Дж. Мейджором.

* * *

Учора з території Радянського Союзу до Польщі перешугнув невеличкий літак. Через 80 кілометрів після перельоту кордону літак приземлився, пілот покинув його, сів у автобус і зник.

* * *

Представники італійських судових та слідчих органів відправилися в Софію з метою вивчення додаткових матеріалів у справі замаху на Папу Римського в 1981 році. Тоді проводилася бурхлива кампанія обвинувачення Болгарії з приводу її можливої причетності до замаху.

* * *

Міністр закордонних справ Німеччини Г.-Д. Геншер виступив у Потсдамі на одному з заходів, присвяченому 50-й річниці розв'язання війни проти СРСР.

* * *

У швейцарському місті Гран Монтана відбувся міжнародний форум на тему: «Реальність і перспективи радянської перебудови».

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

Можливість одержання від Японії приватних кредитів (для СРСР) є гранично обмеженою, і це пов'язано не тільки з перешкодою, якою є курс японського уряду на нерозділення політики та економіки у відносинах з СРСР. Справа в тому, що багато японських банкірів мають сумнів щодо можливостей радянських підприємств, які приділяють найбільшу увагу кількості, а не якості товарів. Більш ефективним, ніж неповноцінна фінансова допомога для економічного розвитку СРСР, вважається сприяння в галузі технологій та менеджменту.

«Токіо сімбун» (Японія).

* * *

Готовність адміністрації Буша допомагати Горбачову завжди викликала подив. Замість того, щоб запропонувати і навіть наполягти на тому, щоб допомога Москві була пов'язана з її поступками в Прибалтиці та в контролі над озброєннями, Сполучені Штати продовжують сплачувати один радянський рахунок за одним. Здається, Вашингтон забув про своє вміння торгуватися та боїться втратити прихильність Горбачова.

«Вашингтон пост» (США).

* * *

Нині в ЧСФР перебувають 700 біженців із зарубіжних країн. На їх потреби щороку виділяється 200 мільйонів крон. На цю суму доводиться утримувати три тисячі чоловік, які протягом року проходять через табори для біженців. Чехо-Словаччина дуже приваблива для громадян Румунії, СРСР та Болгарії. Але найбільші проблеми виникають з біженцями із Радянського Союзу, які висловлюють своє розчарування щодо «раю на землі». Вони скаржаться на погану якість харчування в таборах та повільність наших офіційних установ.

«Руде право» (ЧСФР).

Міні-фейлетони

УРА, МАЄМО СОРАТНИКІВ!

Закон про виїзди і в'їзди приймали так довго і в таких політично-пологових переймах, що, коли, врешті-решт, дитина з'явилася на світ, усі полегшено зітхнули. Одні — тому, що «казка стала дійсністю», інші — з радості від перспективи, що «заговорить» малюк лише через півтора року. Причому, як і будь-яка дитина, почне з незрозумілого варнякання, у відповідь на яке завжди можна буде гримнути: ану, цить! Сказано тобі, паспортів немає, бланки кудись поділися, квитки — лише за валюту. І взагалі — ти ще занадто мале!

Та поки згаданий закон обговорювали й приймали, Захід у свою чергу присів до комп'ютерів і підрахував деякі цифри. Досить промовисті, мушу вам сказати. Приміром, Африка «молодшає», Європа — «старішає» (це — про рівень народжуваності). Втім, і сама Європа не в змозі дати собі ладу: з'ясовується, у країнах, розташованих ближче до південного узбережжя Середземного моря, жінка — в середньому — має від чотирьох до шести дітей, тоді як ближче до півночі — від одного до двох.

Що ж до інших регіонів, то справа для західноєвропейців стоїть не краще: у 2025 році Туреччина налічуватиме на 20 мільйонів жителів більше, ніж об'єднана Німеччина, Судан — стільки ж, скільки Франція, а єгиптян — тих, взагалі, пірамідами милуватиметься стільки ж, скільки археологічною давниною Італії та Франції разом взятих.

Ви не втомилися, читачу? Бо ми можемо цей перелік продовжити... Проте — навіщо? І взагалі, в ім'я чого наведено згадану демографічну статистику? А для того, панове-товариші, щоб проілюструвати сумний (не для нас, а для Європи) факт: імміграція у лоно «вільного світу» з країн, які мають (або донедавна мали) статус «некапіталістичних», — це хмара, яка нависла над заходом нашого континенту. Адже він в очах усіх, хто заздрить, — це казкова країна Ельдорадо, де, як подейкували древні, навіть бруківка викладена з золотих самородків.

...А ми — з нашим законом, з надіями і сподіваннями... у переповненому іммігрантами автобусі з назвою кінцевого пункту «Ельдорадо». Якщо місце для наших шукачів щастя і знайдеться, то навряд чи «сидяче». І коли навіть цей розбуханий автобус переломить шлагбаум «вільного світу», сподіватися можна буде хіба на місце на золотій бруківці (замість ліжка).

Єдина втіха: маємо однодумців, соратників! Більше того, пасажирство в автобусі «Ельдорадо» стане тим соціально-політичним терен, який міцно об'єднає пролетарів (зокрема, і розумової праці) різних країн. Втім, ці пролетарі, певен, намагатимуться зробити все, аби цього статусу якомога швидше позбутися. Адже саме для цього вони й подерлися до автобуса...

БЕЗ ПРОБЛЕМ?

Той факт, що змія — гад, відомо давно. Ще відтоді, як її пра-прабабка втягнув Адама у знамениту халепу з яблуком. Зрозуміло, нащадки першої людини і першого змія одне одного незлюбили і при зустрічах сплікуються палко, проте аж ніяк не приязно.

Більше того, ненависть перекочувала у побутову сферу, зокрема, у фольклор. Отже, якщо ім'ярек когось не любить, то хто отой для нього такий? Правильно, «гади» (варіант для визначення неприємної особи прекрасної статі — «гадюка»).

До речі, про гадюк. І про палату лордів британського парламенту. Ні, отруйні плазуни аж ніяк не заполонили Вестмінстер, де засідають поважні пери. Проте ця обставина не завадила останнім розгорнути гарячу дискусію щодо перших.

Суть дебатів: як вберегти гадюк від людей (саме так, а не навпаки!), зокрема, забезпечити гадам перспективу виживання серед шотландських пейзажів? Адже там їх розвелося видимо-невидимо, а популяція дедалі зростає. Звичайно, без конфліктів не минає. Дивись, гадюка людину вкусить, там — вівцю, собаку або коня. Тож не дивно, що тамтешні скотарі та пастухи, ледь завбачивши змію, хапаються за традиційний довгий кинджал.

Звичайно, що з гадюки візьмеш? Аргументів на свою користь вона не наведе, оскільки тільки шипіти вміє. Проте існують на берегах туманного Альбіону громадські організації з охорони тварин, які оте шипіння перекладають на людську мову: мовляв, не пасіть овець на гадючиних гніздуваннях, стежте за дітьми, прив'язуйте собак на шворку, враховуйте «шлюбні періоди» змій, тоді й не матимете з ними неприємностей.

Та хто послухає? І відповідь — інтернаціональне «у-у, гади!» (це — на адресу плазунів, звичайно). Втім, людей можна зрозуміти: коли власна земля перетворюється в суцільний тераріум, то життя аж ніяк не легшає.

Проте — у рамках їхньої демократії — перемогли не люди, а змії. Зокрема, власті встановили штраф за вбивство кожної окремо взятої гадюки! Причому, аж ніяк не символічний: дві тисячі фунтів стерлінгів (майже чотири тисячі доларів).

Що тут знялося: ні в казці сказати, ні пером описати! Виборці кинулися до парламенту (знову ж таки, згідно з тамтешніми традиціями, це означає — почали писати скарги). Результат: згадані вище дебати, в результаті яких народилося компромісне рішення. Віднині той же скотар або пастух впр вбити змію, якщо склалася «надзвичайно загрозлива ситуація».

Ну що ж, коли обидві ворогуючі сторони дотримуватимуться консенсусу, то й люди будуть живі, і змії — цілі.

Але я — не про те. Просто сів і замислився (боронь Боже, від будь-яких паралелей): невже у Великобританії вже усі проблеми вирішено, і тамтешньому парламентові нічим зайнятися, окрім розгляду згаданої ситуації?

Володимир САВЦОВ.

Малюнки з журналу «Економіст». (Великобританія).

Інформ-шоу

...В ДАЛЕКУ ПУТЬ, НА ДОВГІЇ РОКИ

Може хтось і зможе побити рекорд Жозефа Карнеля, але зробити це буде нелегко. Бо вже 40 років він щонайменше вирушає в далекі, іноді небезпечні, велосипедні подорожі в найвіддаленіші куточки нашої планети. Щодо своєї батьківщини — Франції, то він давно вже об'їздив її вздовж і впоперек.

Жозеф Карнель займається цим спортом з 27 років. Але, за його словами, справжнє життя почалося для нього після виходу на пенсію. Саме тоді він і здійснив першу трирічну кругосвітню подорож протяжністю 42 тисячі кілометрів. Наступні 32 тисячі кілометрів навколо світу він подолав за два роки.

Нині невтомний француз знаходиться на Мадагаскарі. На спідометрі його велосипеда вже 29 тисяч кілометрів, а в паспорті — візи 50 країн, в яких він побував. Тобто, третя подорож по островах і континентах, через Маврикій, Реюньйон та Австралію, триває. Останній її етап — Таїті.

Жозеф їздить на спеціальному велосипеді: 15 швидкостей, додаткові барабанні гальма, багажник на 80 кілограмів вантажу. Така машина обійшлася йому в 3 тисячі доларів, але скільки нових вражень дарує і даруватиме!

ДИТИНА ПЛАЧЕ, А МАТІР ВЧИТЬСЯ

Близько 1700 танзанійських школярок були змушені припинити своє навчання через вагітність. Як повідомив міністр освіти і культури країни, за останні роки кількість вагітних дівчаток у школах постійно зростає. «Провідними» в цьому плані є учбові заклади, де вважається ганебним обговорення з учнями питань статевих відносин.

Реакція парламентаріїв на повідомлення міністра була неоднозначною. Деякі пропонували вживати суворих заходів не тільки до школярок, які кидають навчання, а й до викладачів, що не доглядають за ученицями. Другі висловились за відкриття спеціальних шкіл для вагітних дівчат і молодих матерів. Треті рекомендували вже в початкових класах знайомити учнів з правилами користування протизаплідними засобами.

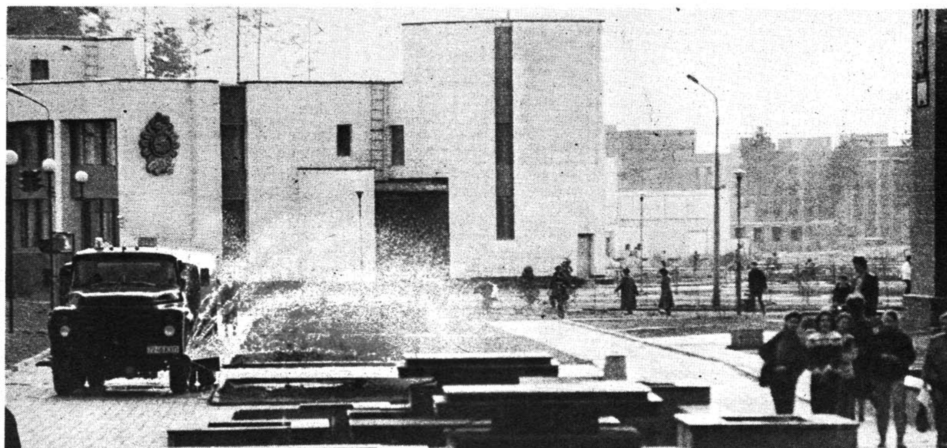

СУБМАРИНИ ТУТ НЕ ХОДЯТЬ

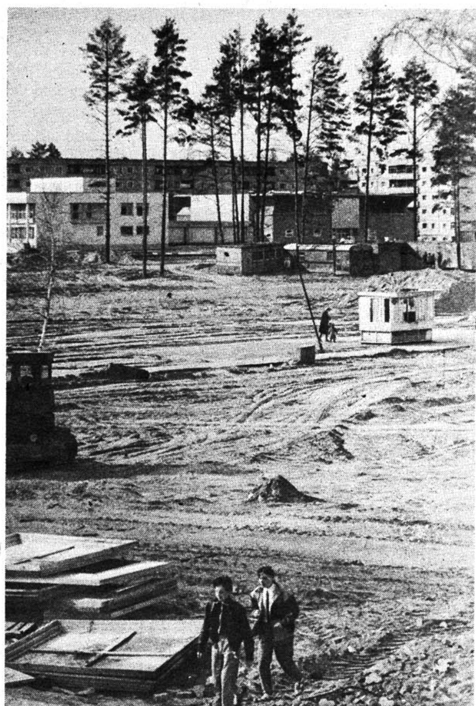

(Закінчення. Початок на 1-й сторінці).

Що ж воно за місто таке?

А ви сідайте на Центральному столичному автовокзалі на автобус із написом «Славутич» — і за чотири години будете там, і переконаєтесь, що все так і є, як написано.

Окраїна? Окраїна.

Місто інтернаціональне? Так. Ось цей квартал будували литовці, той — естонці, той — інші, і так далі. Та й живуть-працюють тут люди з усього Союзу. З'їхалися, злетілися, бо квартири тут дають справді хороші, навіть розкішні. І постачання дуже хороше, як для окраїни — то й взагалі неправдоподібно хороше. Приміром, у Севастополі вже давненько не наливають бажаючим вино з діжки на вулиці, а тут воно, будь ласка,— дешевше грибів.

Гриби у навколишньому лісі збирати не можна, одначе.

Бо місто поставлене на радіоактивній плямі.

Походження її відоме — не заїжджі атомні субмарини занесли, а — аварія на ЧАЕС.

А саме місто якраз на те й створене, щоб обслуговувати ЧАЕС. І воно її обслуговує. Поки що це єдина професія міста. А поза тим—гримлять весілля, народжуються й ростуть діти. Коли виростуть—можливо, захочуть робити щось інше, не їдучи з рідного міста нікуди. Але це буде не сьогодні. Хоч батькам варто думати про це сьогодні, бо завтра — пізно.

Віталій ЖЕЖЕРА.
Фото
Олександра КЛИМЕНКА.

ПРО КУБУ, І НЕ ТІЛЬКИ

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ТРЕТЯ

ПРО ЧЕСНЕ ставлення кубинців до ідеалів, які вони сповідують, свідчать і такі факти. Як не намагаються США ізолювати Кубу, а панамериканські спортивні ігри, на які з'їдуться спортсмени з усього континенту, відбудуться в серпні саме на Кубі. Для цього нині енергійно будуються стадіони, інші споруди, набирають святкового вигляду фасади Гавани. І будується поряд зі столицею панамериканське селище. Прекрасні дво-, п'ятиповерхові будинки різні й гарні. Роботи тривають удень і вночі, у будні й у вихідні. В будинках, як у нас би сказали, квартири поліпшеного планування. Ми ходили, бачили. Хто ж буде жити в цих будинках, у цих квартирах після завершення ігор? Урядовці? Торговельно-розподільчі начальники? Військові чини? Ну, як там у нас заведено: дві-три сім'ї передових робітників і десятки й сотні сімей партійних, радянських та інших працівників. Тут — ні. Квартири у цьому чудовому селищі на березі океану одержать виключно ті, хто сьогодні це селище будує. І ті робітники, що дають йому будматеріали. Звідси, ясна річ, і інтерес до роботи. Звідси й віра у справедливість органів влади.

Є й ще один цікавий момент у розв'язанні житлової проблеми. Цікавий для нас, щоб повчитися.

Ми — в одній з муніципій Гавани. Тут два роки тому зробили переоблік всіх, хто потребує поліпшення житлових умов. Із цих людей утворили мікробригади. В середньому по 33 чоловіки в кожній. Пройшли ці люди відповідне навчання і будують житло. Для себе. Відпрацював на будівництві два з половиною роки — одержуй квартиру. Причому працювати треба добре: мікробригада сама вирішує, хто в першу чергу одержить квартиру, хто — в останню. Місце на попередній роботі зберігається. А хочеш — можеш і після двох з половиною років залишатися на будівництві. А для тих, хто житла потребує, але не має здоров'я, щоб працювати на будові, мікробригади виділяють 20 відсотків побудованих квартир.

У нас теж застосовуються подібні методи вирішення житлової проблеми. І тут нам наче і вчитися нічому. А все ж є. У мікрорайоні, де ми були, зведено перші п'ять п'ятиповерхових будинків. Має бути ще одинадцять. А ось 22 двоповерхові будиночки для сімейних лікарів уже готові, задіяні. На першому поверсі лікар і медична сестра ведуть прийом, на другому — квартири їх сімей. І дитячий садок тут уже здано, і школи. Не на потім соціальна сфера, а «до того». Не як у нас. На Кубі скрута скрутою, але все, що заради людини, має незаперечний пріоритет. Кілька переконливих цифр. Уряд Фіделя Кастро взяв владу, коли середня тривалість життя становила на Кубі 50—53 роки. Зараз вона у жінок 76—77 років, у чоловіків — 74—75. Переконливіші докази уваги до людини потрібні?!

ОСЬ ЧОМУ й батьки наших дітей, з якими доводилося розмовляти, у захваті від рівня кубинської медицини. Робітниця хлібозаводу з Народицького району Житомирської області Ганна Сільченко вдячна за те, що її сина повернуто тут до повноцінного життя, батьки двох хлопчиків із Києва зустрінуть врятованих у результаті пересадки спинного мозку синів. Завідуюча хімлабораторією з Горлівки Людмила Павленко задоволена допомогою, яку одержав її хворий на лейкоз син. А Ольга Гопанчук з Новоград-Волинського переконана, що її дитина позбудеться пухлини на руці, яка виникла тому, що якась із славних наших медсестер не так поставила дівчинці крапельницю. Операції вдома нічого не дали. Тут же лікарі, переглянувши знімки (та які ж чіткі — усе видно), запевнили: прооперують як слід, все буде гаразд. У наших блокнотах — десятки імен батьків і дітей — всіх не перелічити. Тому краще наведемо слова Ніни Іванівни Мойсеєвої, педагога з Коростеня, яка тут, у піонерському таборі імені Хосе Марті, очолювала школу для наших дітей з жовтня минулого року до нинішнього літа:

— Ставляться тут до наших постраждалих дітей і високопрофесійно, і з великою любов'ю.

Образ Куби останнім часом є деформованим і в радянській пресі. От ми вже, мовляв, мудрі, заглядаємо Заходу в рот — яку істину він нам проголосить, а кубинці ще не заглядають. Не так давно, відповідаючи на запитання мексиканського тижневика «Сьємпре» про те, чи можлива на Кубі перебудова, Фідель Кастро сказав:

— Нема потреби копіювати те, що вже зроблено в Радянському Союзі. Я поважаю й високо ціную радянських людей, однак СРСР — багатонаціональна держава, в якій відбувалися відмінні історичні процеси. На Кубі, зокрема, після революції не існувало таких явищ, як сталінізм, культ особи, зловживання владою, примусова колективізація...

І це таки правда. Жодного пам'ятника Фіделю на Кубі не зустрінеш. Не було й перейменування міст і селищ на честь діячів революції, як у нас. Санта-Марія (Свята Марія) — то вона й тепер зветься Санта-Марія. Санта-Крус (Святий Хрест) — то він і сьогодні Санта-Крус. Ось вам і ортодокси! Ну, а тим, хто пробував зловживати владою, довелося постати перед судом.

Та найбільше нас зацікавило становище кубинського селянина. Як же так, не було примусової колективізації в ім'я вищих ідеалів?! Невже ми не навчили? А таки ж не було і нема.

НА КУБІ до революції селянства як класу дрібних землевласників практично не існувало. Земельні угіддя належали крупним латифундистам. А на них працювали наймані робітники, батраки, що власності не мали. І десь менше третини земель обробляли орендарі, які брали землю у тих же латифундистів. Тож після революції колишні крупні латифундії перетворились у державні господарства. А колишні орендарі мали вільний вибір: або об'єднуватись у кооперативи, або працювати на раніше орендованій землі як на своїй власній. Втім, без «як». Вона стала власністю селянина. Єдине, чого він не може,— продати її іншому одноосібнику. А може продати лише державі чи кооперативу або сам буд коли вступити до останнього. І що ж вийшло? Десь 30 відсотків землі було у таких орендарів-фермерів. Нині структура така: 22 відсотки всієї оброблюваної землі Куби — власність кооперативів, 8 відсотків — у власності селян-фермерів, а решта — колишні латифундії, які стали державними підприємствами.

Ось тобі й маєш! 8 відсотків землі у селян, у приватній власності. І ніхто їх не примушує «колективізуватися». Не знаємо, як для кого, а для нас це було справжнім відкриттям. Яке ж все-таки стереотипне уявлення маємо про Кубу. Думалося, у них там все заколективізоване ще більшою мірою, ніж у нас.

А тут читаємо в одній з минулорічних промов Фіделя Кастро:

— Ми любимо наших селян, не дорікаємо їм за те, що у них є приватна власність; ми ставимося до них з повагою, тому що вони є частиною нашої історії...

Ось так. Подумаймо, що ми мали б сьогодні на Україні, якби хоча б тих же 8 відсотків орної землі і пасовищ були у власності селян? Мабуть, і ціни, і вибір на ринку були б іншими.

А як почуває себе кубинський селянин-фермер? Як йому ведеться? Що конкретно дає йому держава і що він дає їй? Чи задоволений він своїм становищем, чи хотів би щось змінити? Щоб відповісти на ці запитання, ми взяли та й поїхали, як кажуть кубинці, у «поле». Розповідь про ту поїздку — в наступній кореспонденції.

(Далі буде)

Ігор ГРУШКО,
Сергій ПРАВДЕНКО.

(Продовження. Початок дивіться у номерах 120 і 121 «Голосу України»).

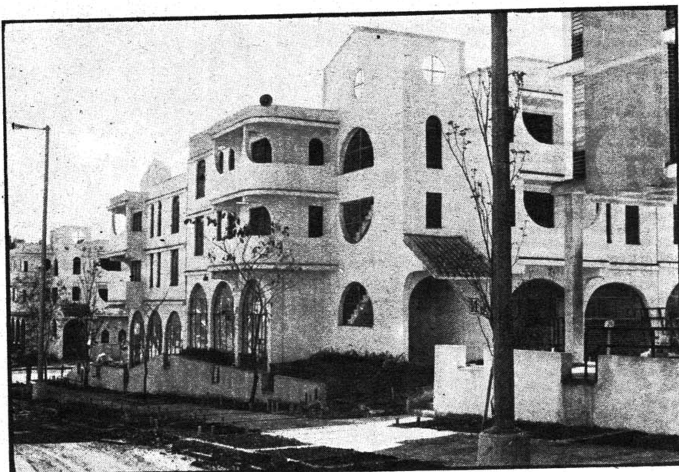

На фото: панамериканське селище у Гавані, сільський пейзаж.

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

ПРО ОСВІТУ

Освіта — основа духовного, соціального, економічного, культурного розвитку суспільства і держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими працівниками, спеціалістами.

Українська РСР відповідно до Декларації про державний суверенітет України є самостійною у вирішенні питань освіти, науки, культури та інших сфер духовного життя республіки.

Освіта в Українській РСР ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної самосвідомості, взаємоповаги між націями і народами.

Українська РСР визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства.

Розділ І.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Законодавство Української РСР про освіту

Законодавство Української РСР про освіту базується на Конституції Української РСР і складається з цього Закону, інших актів законодавства Української РСР, що приймаються відповідно до нього.

Стаття 2. Завдання законодавства Української РСР про освіту

Завданням законодавства Української РСР про освіту є регулювання суспільних відносин в галузі виховання, навчання, професійної, наукової підготовки громадян Української РСР.

Стаття 3. Право громадян на освіту

Громадяни Української РСР мають право на освіту незалежно від статі, расової, національної приналежності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин. Це право забезпечується:

розгалуженою мережею навчально-виховних закладів, заснованих на різних формах власності, наукових установ, закладів підвищення кваліфікації, перепідготовки кадрів;

відкритим характером навчально-виховних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина;

різними формами навчання — очною, вечірньою, заочною, екстернатом, а також педагогічним патронажем.

Держава здійснює соціальний захист вихованців, учнів, студентів, слухачів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів незалежно від форм їх навчання і типів навчальних закладів, сприяє здобуттю освіти в домашніх умовах.

Для одержання документа про освіту громадяни мають право на державну атестацію.

Громадяни інших держав, особи без громадянства здобувають освіту в навчально-виховних закладах Української РСР відповідно до чинного законодавства.

Стаття 4. Державна політика в галузі освіти

Державна політика в галузі освіти визначається Верховною Радою Української РСР відповідно до Конституції Української РСР і здійснюється органами державного управління.

Стаття 5. Основні принципи освіти

Основними принципами освіти в Українській РСР є:

доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою;

рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку;

гуманізм, демократизм;

пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей над політичними і класовими інтересами;

органічний зв'язок з національною історією, культурою, традиціями;

незалежність державної системи освіти від політичних партій, інших громадських і релігійних організацій;

науковий, світський характер освіти у державних навчально-виховних закладах;

інтеграція з наукою і виробництвом, взаємозв'язок з освітою інших країн;

гнучкість і прогностичність системи освіти;

єдність і наступність системи освіти;

безперервність і різноманітність освіти;

відповідність освіти світовому рівню;

поєднання державного управління і громадського самоврядування в системі освіти.

Стаття 6. Мова освіти

Мова освіти визначається Законом Української РСР «Про мови в Українській РСР».

Стаття. 7 Навчально-виховний процес і громадсько-політична діяльність у закладах освіти

Навчально-виховний процес у державних закладах освіти вільний від втручання політичних партій, громадських, релігійних організацій.

Залучення неповнолітніх до участі в політичних акціях під час навчально-виховного процесу не допускається.

Належність педагогічного працівника до будь-якої політичної партії, громадської, релігійної організацій, що діють в рамках Конституції Української РСР, не є перешкодою для педагогічної роботи.

Учні, студенти, працівники освіти можуть створювати у навчально-виховних закладах первинні осередки громадсько-політичних організацій, членами яких вони є.

Стаття 8. Державні навчально-виховні заклади і церква (релігійні організації)

Державні навчально-виховні заклади в Українській РСР відокремлені від церкви (релігійних організацій), мають світський характер. Доступ до різних форм і рівнів освіти надається громадянам незалежно від їх ставлення до релігії.

Стаття 9. Управління освітою і громадське самоврядування в системі освіти

В Українській РСР для управління освітою створюється система органів державного управління і система органів громадського самоврядування.

Органи державного управління освітою і громадського самоврядування діють у межах повноважень, на основі законодавства та здійснюють ініціативну діяльність, не заборонену законодавством.

Стаття 10. Органи державного управління освітою

Органами державного управління освітою в Українській РСР є:

Міністерство народної освіти Української РСР;

Міністерство вищої освіти Української РСР;

міністерства і відомства Української РСР, які мають навчально-виховні заклади;

Вища атестаційна комісія Української РСР;

місцеві Ради народних депутатів, виконавчі комітети місцевих Рад, їх відповідні структурні підрозділи.

Стаття 11. Повноваження органів державного управління освітою в Українській РСР

Міністерство народної освіти Української РСР, Міністерство вищої освіти Української РСР є центральними органами державного управління освітою в республіці.

Центральні органи державного управління освітою в Українській РСР, міністерства і відомства, які мають навчально-виховні заклади, беруть участь у виробленні та втіленні у життя державної політики в галузі освіти, науки, професійної підготовки кадрів, у визначенні перспектив та напрямів розвитку освіти, вимог до її змісту, рівня і обсягу, нормативів матеріально-технічного, фінансового забезпечення навчально-виховних закладів; здійснюють координаційні, науково-методичні, контрольні функції та державне інспектування; забезпечують зв'язок з іншими державами, організовують впровадження у практику досягнень науки і передового досвіду.

Центральні органи державного управління освітою разом з міністерствами і відомствами, які мають навчально-виховні заклади, проводять атестацію та акредитацію навчально-виховних закладів республіканського значення, видають їм ліцензії, сертифікати, розробляють умови прийому до навчальних закладів.

Положення про навчально-виховні заклади, їх атестацію та акредитацію затверджуються Кабінетом Міністрів Української РСР.

Акти центральних органів державного управління освітою, міністерств і відомств, які мають навчально-виховні заклади, прийняті в межах їх компетенції, є обов'язковими для виконавчих комітетів місцевих Рад народних депутатів, їх відповідних

(Продовження на 12-й стор).

Постанова Верховної Ради Української РСР

ПРО ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ В ДІЮ ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР «ПРО ОСВІТУ»

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Ввести в дію Закон Української РСР «Про освіту» з дня його опублікування, а частину третю статті 11 і статтю 39 — з 1 серпня 1991 року; статті 18 і 19 — з 1 вересня 1991 року; статтю 12, частину п'яту статті 48 у питанні нових умов оплати праці учнів професійно-технічних училищ, частину першу статті 57 у питанні обсягів фінансування наукових досліджень — з 1 січня 1992 року; частину третю статті 27 — з 1 липня 1992 року, статті 24, 36, 37 в частині, що стосується нових документів про освіту та нових кваліфікацій і наукових ступенів — з 1 вересня 1992 року; останній абзац частини першої статті 52 — з 1 січня 1993 року.

2. До приведення законодавства Української РСР у відповідність із Законом Української РСР «Про освіту» чинні законодавчі та інші нормативні акти Української РСР застосовуються, якщо вони не суперечать цьому Закону.

3. Закон Української РСР «Про освіту» застосовується до правовідносин в галузі освіти, що виникли після введення в дію Закону.

У правовідносинах в галузі освіти, що виникли до введення в дію цього Закону, права і обов'язки, які виникнуть після введення його в дію, визначаються відповідно до цього Закону.

4. Доручити Кабінету Міністрів Української РСР:

внести на розгляд Верховної Ради Української РСР пропозиції про приведення законодавчих актів Української РСР у відповідність з прийнятим Законом;

привести рішення Уряду Української РСР у відповідність із Законом Української РСР «Про освіту», забезпечити перегляд і скасування міністерствами та відомствами Української РСР їх нормативних актів, що суперечать цьому Закону;

протягом року розробити порядок введення нових кваліфікацій і наукових ступенів та встановити відповідність нині діючих кваліфікацій і наукових ступенів до тих, що вводяться згідно із статтями 36, 37 Закону;

у шестимісячний строк затвердити порядок створення навчально-виховних закладів;

у тримісячний строк затвердити Положення про атестацію та акредитацію навчально-виховних закладів;

протягом трьох років провести атестацію навчальних закладів підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів і привести їх структуру у відповідність із Законом;

розробити і прийняти програму розвитку загальної середньої, професійної та вищої освіти в Українській РСР на період до 2005 року, в якій визначити шляхи реалізації положень Закону Української РСР «Про освіту».

5. Визнати такими, що втратили чинність: Закон Української РСР «Про народну освіту» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1974 р., № 28, ст. 233) та постанову Верховної Ради Української РСР «Про введення в дію Закону Української РСР про народну освіту» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1974 р., № 28, ст. 234); Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 27 вересня 1974 р. «Про порядок введення в дію Закону Української РСР про народну освіту» (Відомості Верховної Ради УРСР, **1974 р., № 41**, ст. 412); Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 15 травня 1980 р. «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР про народну освіту» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1980 р., № 22, ст. 405) і Закон Української РСР від 31 жовтня 1980 р. «Про затвердження Указів Президії Верховної Ради Української РСР, якими внесено зміни до деяких законодавчих актів Української РСР» в частині затвердження названого Указу (Відомості Верховної Ради УРСР, 1980 р., № 46, ст. 900).

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК

м. Київ 4 червня 1991 року

ПРО О

(Продовження. Початок на 11-й стор.).

структурних підрозділів, навчально-виховних закладів, заснованих на різних формах власності.

Стаття 12. Повноваження Вищої атестаційної комісії Української РСР

Вища атестаційна комісія Української РСР організовує і проводить атестацію наукових і науково-педагогічних кадрів.

Положення про Вищу атестаційну комісію Української РСР затверджується Кабінетом Міністрів Української РСР.

Стаття 13. Повноваження місцевих Рад народних депутатів у галузі освіти

Місцеві Ради народних депутатів здійснюють державну політику в галузі освіти у межах їх компетенції.

До компетенції місцевих Рад народних депутатів належать:

встановлення нормативів бюджетного фінансування;

фінансування витрат на утримання належних Раді навчально-виховних закладів, установ, організацій системи освіти;

розвиток мережі навчально-виховних закладів, установ, організацій системи освіти, зміцнення їх матеріальної бази, забезпечення господарського обслуговування;

соціальний захист працівників освіти, дітей, учнівської і студентської молоді, створення умов для їх виховання, навчання і роботи відповідно до нормативів матеріально-технічного та фінансового забезпечення;

організація обліку дітей шкільного віку, контролю за виконанням вимог щодо навчання дітей до 15 років;

вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування щодо неповнолітніх, які залишилися без батьківського піклування, дітей-сиріт, захист їх прав, надання матеріальної та іншої допомоги;

створення належних умов за місцем проживання для виховання дітей, молоді, розвитку здібностей, задоволення їх інтересів;

забезпечення регулярного безкоштовного підвезення до місця навчання школярів у сільській місцевості;

організація професійного консультування молоді, а також продуктивної праці учнів;

видача сертифікатів та ліцензій на відкриття навчально-виховних закладів місцевого значення, заснованих на різних формах власності.

Для управління освітою можуть створюватися відповідні структурні підрозділи виконавчих комітетів місцевих Рад народних депутатів, діяльність яких спрямовується на:

організацію навчально-методичного забезпечення навчально-виховних закладів, удосконалення професійної кваліфікації педагогічних працівників, їх перепідготовки;

координацію дій педагогічних, виробничих колективів, сім'ї, громадськості з питань навчання і виховання дітей;

визначення потреб і формування державного замовлення на педагогічні кадри, укладання договорів на їх підготовку;

контроль за додержанням державних вимог щодо рівня освіти, професійної підготовки робітників, атестацію навчально-виховних закладів місцевого значення.

Стаття 14. Органи громадського самоврядування в системі освіти

Органами громадського самоврядування в системі освіти є: загальні збори (конференції) колективу, рада навчально-виховного закладу;

районна, міська, обласна конференції працівників освіти;

районна, міська ради з питань народної освіти;

республіканський з'їзд працівників освіти.

Органи громадського самоврядування вирішують у межах своїх повноважень питання навчально-виховної, науково-дослідної, методичної, фінансово-господарської, комерційно-економічної діяльності навчально-виховних закладів.

Стаття 15. Самоврядування навчально-виховних закладів

Самоврядування навчально-виховних закладів передбачає їх право на:

самостійне планування роботи, вирішення питань навчально-виховної, наукової, методичної фінансово-господарської, виробничо-комерційної діяльності;

участь у формуванні планів прийому учнів, студентів, слухачів з урахуванням державного замовлення та замовлень підприємств, установ, організацій, громадян;

визначення змісту шкільного компонента освіти, форм, методів навчання;

прийняття на роботу педагогічних, інженерно-педагогічних, інших працівників, спеціалістів з інших держав, у тому числі за контрактами;

самостійне використання усіх видів асигнувань, затвердження структури і штатного розпису у межах встановленого фонду заробітної плати;

здійснення громадського контролю за організацією харчування у навчально-виховних закладах.

Стаття 16. Умови створення навчально-виховних закладів

Навчально-виховні заклади створюються державними, кооперативними, громадськими організаціями, підприємствами, установами, приватними особами відповідно до соціально-економічних, національних, культурно-освітніх потреб у них і при наявності необхідної матеріально-технічної, науково-методичної бази, педагогічних кадрів.

Навчально-виховні заклади незалежно від їх статусу і належності забезпечують якість освіти в обсязі державних вимог.

Потреба в державних навчально-виховних закладах республіканського значення, їх мережа визначаються Кабінетом Міністрів Української РСР, інших — місцевими Радами народних депутатів. Порядок створення навчально-виховних закладів встановлюється Кабінетом Міністрів Української РСР.

Державні навчально-виховні заклади діють на підставі власних статутів, що затверджуються радами навчально-виховних закладів і реєструються відповідно міністерствами та відомствами Української РСР, які мають такі заклади, виконавчими комітетами відповідних місцевих Рад народних депутатів. Вони визнаються юридичною особою з моменту реєстрації їх статутів.

Державний навчально-виховний заклад очолює відповідно завідуючий, директор, ректор, президент тощо. Керівники державних навчально-виховних закладів, що належать місцевим Радам народних депутатів, в тому числі обрані за конкурсом, затверджуються або в установленому порядку призначаються на посаду відповідними структурними підрозділами виконкомів місцевих Рад народних депутатів по управлінню освітою.

Керівники державних навчально-виховних закладів республіканського значення затверджуються або в установленому порядку призначаються на посаду органом державного управління освітою, включаючи і обраних за конкурсом, згідно зі статутом навчально-виховного закладу.

Стаття 17. Наукове і методичне забезпечення освіти

Наукове і методичне забезпечення освіти здійснюють вищі навчальні заклади, академічні, галузеві науково-дослідні інститути, інститути підвищення кваліфікації, інші науково-методичні установи у взаємодії з відповідними підприємствами, організаціями, творчими спілками, асоціаціями, товариствами.

Стаття 18. Психологічна служба в системі освіти

У системі освіти діє державна психологічна служба. Психологічне забезпечення навчально-виховного процесу в закладах освіти здійснюють практичні психологи. За своїм статусом практичні психологи належать до педагогічних працівників.

Стаття 19. Соціально-педагогічний патронаж у системі освіти

Соціально - педагогічний патронаж у системі освіти сприяє взаємодії навчально-виховних закладів, сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їх адаптації до постійно змінюваних умов соціального середовища, забезпечує консультативну допомогу батькам, особам, які їх замінюють. Соціально-педагогічний патронаж здійснюється соціальними педагогами.

Стаття 20. Участь працівників науки, культури, інших сфер життя суспільства у навчально-виховній роботі

Діячі науки, культури, творчих спілок, священослужителі, працівники підприємств, установ, державних і громадських організацій за рішенням ради навчально-виховного закладу можуть брати участь у навчально-виховному процесі, керівництві учнівсько-студентськими об'єднаннями за інтересами, сприяти інтелектуальному, культурному розвитку учнівської, студентської молоді, подавати консультаційну допомогу педагогам.

Стаття 21. Медичне обслуговування в системі освіти

Медичне обслуговування в системі освіти забезпечується місцевими Радами народних депутатів і здійснюється відповідними закладами Міністерства охорони здоров'я Української РСР, відомчими медичними закладами.

Стаття 22. Організація харчування у навчально-виховних закладах

Організація та відповідальність за харчування у навчально-виховних закладах покладається на місцеві Ради народних депутатів, Міністерство торгівлі Української РСР, Українську спілку споживчих товариств, інші міністерства і відомства Української РСР, які мають підприємства торгівлі та громадського харчування.

Контроль та державний нагляд за якістю харчування покладається на органи охорони здоров'я Української РСР.

Стаття 23. Забезпечення здорових і безпечних умов навчання та праці

Забезпечення здорових і безпечних умов навчання, праці, виховання у навчально-виховних закладах покладається на їх власника або уповноважений ним орган.

Стаття 24. Документи про освіту

Випускнику державного або іншого акредитованого навчально-виховного закладу видається відповідний документ про освіту встановленого зразка.

Зразки документів про освіту затверджуються Кабінетом Міністрів Української РСР.

Розділ II. СИСТЕМА ОСВІТИ

Стаття 25. Структура системи освіти

В Українській РСР встановлюється єдина структура системи освіти, що включає:

дошкільне виховання;

загальну середню освіту;

професійну освіту;

вищу освіту;

післядипломну підготовку (стажування, клінічна ординатура тощо);

аспірантуру;

докторантуру;

підвищення кваліфікації, перепідготовку кадрів;

позашкільне навчання і виховання;

самоосвіту.

Стаття 26. Дошкільне виховання

Дошкільне виховання здійснюється у сім'ї, дошкільних дитячих закладах у взаємодії з сім'єю і має на меті забезпечення фізичного, психічного здоров'я дітей, їх повноцінний розвиток, набуття життєвого досвіду, вироблення умінь, навичок, необхідних для навчання в школі.

Стаття 27. Дошкільні виховні заклади

Дошкільними виховними закладами є: дитячі ясла, дитячі садки, дитячі ясла-садки, сімейні, прогулянкові, дошкільні заклади компенсуючого (для дітей, які потребують корекції фізичного і психічного розвитку) та комбінованого типів з короткотривалим, денним, цілодобовим перебуванням дітей, а також дитячі садки інтернатного типу, дитячі будинки, школи-садки та інші.

Прийом дітей у дошкільні заклади проводиться за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, в порядку, що визначається місцевими Радами народних депутатів.

Місцеві Ради народних депутатів за рахунок коштів місцевого бюджету можуть виплачувати компенсацію батькам, діти яких з поважних причин не відвідують дошкільні заклади, в розмірі не меншому половини суми поточних витрат на утримання однієї дитини.

Стаття 28. Загальна середня освіта

Загальна середня освіта забезпечує всебічний розвиток дитини як особистості, її нахилів, здібностей, талантів, професійне самовизначення, формування загальнолюдської моралі, засвоєння визначеного суспільними, національно-культурними потребами обсягу знань про природу, людину і суспільство, екологічне виховання, фізичне вдосконалення.

Держава визначає соціально необхідний мінімум обов'язкових вимог до рівня і обсягу загальної середньої освіти. Здобуття загальної середньої освіти у навчально-виховних закладах в обсязі освітнього мінімуму оплачується державою.

За рахунок відрахування державних, громадських, кооперативних підприємств і організацій, коштів батьків та інших добровільних внесків можуть вводитися додаткові навчальні курси для здобуття освіти понад державний освітній мінімум.

Стаття 29. Середні загальноосвітні навчально-виховні заклади

Основним видом навчально-виховних закладів, що здійснюють загальноосвітню підготовку, є середня загальноосвітня школа трьох ступенів: перший — початкова школа, другий — основна школа, третій — старша школа, кожна з яких може функціонувати самостійно.

Школа третього ступеня дає повну загальну середню освіту.

Навчання у загальноосвітній школі починається з шести- або семирічного віку.

Обов'язковим є навчання в школі до 15 років.

Школи першого ступеня у сільській місцевості створюються незалежно від наявної кількості учнів. Відкриття таких шкіл, а також самостійних класів у них здійснюється за рішенням місцевих Рад народних депутатів.

Для розвитку здібностей, талантів дітей створюються профільні класи, спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, а також різні типи навчально-виховних комплексів, об'єднань. Особливо обдарованим дітям держава надає підтримку і заохочення (стипендії, направлення на навчання і стажування до провідних вітчизняних та закордонних освітніх, культурних центрів).

Для гром
ють і бажа
гальну сере
рюються ве
школи, клас
заочною фо
при денних
школах. Ба
ся право і
ви для при
чення ш
екзаменів

Стаття 3
ховні закла
які потреб
допомоги і

Д [illegible] діте
необ[illegible]их
вання і на
створюютьс
ні школи-ін

Для діте
які зали
вання батьк
школи-інтер
динки, в то
го типу, з
ним утрима

Для діте
три[illegible]лого
р[illegible]ся за
натор[illegible]ні
дитячі буди
заняття
проводитьс
рнях, санат

Для осіб
у фізичном
розвитку і
тися в мас
вихо[illegible] за
ютьс[illegible]еці
освітні
школи, дит
навчально-в

Для діте
потребують
виховання,
ціальні шк
професійні

Стаття 3
освіта

[illegible]фесій
чує [illegible]добу
робітничої
но до їх п
сів, здібно
їх виробни
перепідгото

Професій
дян здійсн
повної за
освіти, а т
ти в обсяз
ціальної ш

Стаття 3
чально-вихо

Професій
виховними

професій
лище;

професій
них рівнів.

Професій
ховні закла
денні, веч
входити до
плексів, об
сійно-техні
радгосп, п
училище —

Професій
ховні закл
підготовку,
підвищення
мадян за д
ленням, а т
ми з підпр
вами, орга
ми громадя

Професій
ховні закла
одне або д
підприємст
нізацій), д
тують робі
носини з я
на основі

ПРО ОСВІТУ

Р, які мають
виконавчими
повідних міс-
дних депута-
аються юри-
з моменту ре-
утів.

навчально-ви-
очолює відпо-
й, директор,
т тощо. Ке-
них навчаль-
акладів, що
цевим Радам
атів, в тому
конкурсом,
або в уста-
дку призна-
аду відповід-
ними підроз-
мів місцевих
депутатів по
тою.

ержавних нав-
закладів
ого значен-
ться або в
порядку приз-
осаду орга-
управління
аючи й обра-
ом, згідно зі
чально-вихов-

**Наукове і ме-
ечення осві-**

тодичне за-
ти здійсню-
льні заклади,
зеві науково-
ути, інститу-
кваліфіка-
ово-методичні
модії з відпо-
приємствами,
творчими
іаціями, то-

**Психологічна
мі освіти**

віти діє дер-
гічна служба.
забезпечення
ного проце-
освіти здійс-
і психологи.
усом практич-
належать до
рацівників.

**Соціально-пе-
онаж у сис-**

педагогічний
стемі освіти
ї навчально-
дів, сім'ї і
вихованні ді-
ції до постій-
их умов со-
едовища, за-
нсультативну
ам, особам,
ть. Соціально-
патронаж
соціальними

**Участь пра-
, культури,
ття суспільст-
-виховній ро-**

и, культури,
, священо-
івники під-
ов, держав-
их організа-
м ради нав-
о закладу
участь у нав-
му процесі,
учнівсько-сту-
єднаннями за
няти інтелек-
ьтурному роз-
ї, студентсь-
одавати кон-
помогу педаго-

**Медичне об-
системі осві-**

луговування в
забезпечуєть-
Радами на-
в і здійсню-
ими заклада-

ми Міністерства охорони здоров'я Української РСР, відомчими медичними закладами.

Стаття 22. Організація харчування у навчально-виховних закладах

Організація та відповідальність за харчування у навчально-виховних закладах покладається на місцеві Ради народних депутатів, Міністерство торгівлі Української РСР, Українську спілку споживчих товариств, інші міністерства і відомства Української РСР, які мають підприємства торгівлі та громадського харчування.

Контроль та державний нагляд за якістю харчування покладається на органи охорони здоров'я Української РСР.

Стаття 23. Забезпечення здорових і безпечних умов навчання та праці

Забезпечення здорових і безпечних умов навчання, праці, виховання у навчально-виховних закладах покладається на їх власника або уповноважений ним орган.

Стаття 24. Документи про освіту

Випускнику державного або іншого акредитованого навчально-виховного закладу видається відповідний документ про освіту встановленого зразка.

Зразки документів про освіту затверджуються Кабінетом Міністрів Української РСР.

Розділ II. СИСТЕМА ОСВІТИ

Стаття 25. Структура системи освіти

В Українській РСР встановлюється єдина структура системи освіти, що включає:

дошкільне виховання;

загальну середню освіту;

професійну освіту;

вищу освіту;

післядипломну підготовку (стажування, клінічна ординатура тощо);

аспірантуру;

докторантуру;

підвищення кваліфікації, перепідготовку кадрів;

позашкільне навчання і виховання;

самоосвіту.

Стаття 26. Дошкільне виховання

Дошкільне виховання здійснюється у сім'ї, дошкільних дитячих закладах у взаємодії з сім'єю і має на меті забезпечення фізичного, психічного здоров'я дітей, їх повноцінний розвиток, набуття життєвого досвіду, вироблення умінь, навичок, необхідних для навчання в школі.

Стаття 27. Дошкільні виховні заклади

Дошкільними виховними закладами є: дитячі ясла, дитячі садки, дитячі ясла-садки, сімейні, прогулянкові, дошкільні заклади компенсуючого (для дітей, які потребують корекції фізичного і психічного розвитку) та комбінованого типів з короткотривалим, денним, цілодобовим перебуванням дітей, а також дитячі садки інтернатного типу, дитячі будинки, школи-садки та інші.

Прийом дітей у дошкільні заклади проводиться за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, в порядку, що визначається місцевими Радами народних депутатів.

Місцеві Ради народних депутатів за рахунок коштів місцевого бюджету можуть виплачувати компенсацію батькам, діти яких з поважних причин не відвідують дошкільні заклади, в розмірі не меншому половини суми поточних витрат на утримання однієї дитини.

Стаття 28. Загальна середня освіта

Загальна середня освіта забезпечує всебічний розвиток дитини як особистості, її нахилів, здібностей, талантів, професійне самовизначення, формування загальнолюдської моралі, засвоєння визначеного суспільними, національно-культурними потребами обсягу знань про природу, людину і суспільство, екологічне виховання, фізичне вдосконалення.

Держава визначає соціально необхідний мінімум обов'язкових вимог до рівня і обсягу загальної середньої освіти. Здобуття загальної середньої освіти у навчально-виховних закладах в обсязі освітнього мінімуму оплачується державою.

За рахунок відрахування державних, громадських, кооперативних підприємств і організацій, коштів батьків та інших добровільних внесків можуть вводитися додаткові навчальні курси для здобуття освіти понад державний освітній мінімум.

Стаття 29. Середні загальноосвітні навчально-виховні заклади

Основним видом навчально-виховних закладів, що здійснюють загальноосвітню підготовку, є середня загальноосвітня школа трьох ступенів: перший — початкова школа, другий — основна школа, третій — старша школа, кожна з яких може функціонувати самостійно.

Школа третього ступеня дає повну загальну середню освіту.

Навчання у загальноосвітній школі починається з шести- або семирічного віку.

Обов'язковим є навчання в школі до 15 років.

Школи першого ступеня у сільській місцевості створюються незалежно від наявної кількості учнів. Відкриття таких шкіл, а також самостійних класів у них здійснюється за рішенням місцевих Рад народних депутатів.

Для розвитку здібностей, талантів дітей створюються профільні класи, спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, а також різні типи навчально-виховних комплексів, об'єднань. Особливо обдарованим дітям держава надає підтримку і заохочення (стипендії, направлення на навчання і стажування до провідних вітчизняних та закордонних освітніх, культурних центрів).

Для громадян, які працюють і бажають здобути загальну середню освіту, створюються вечірні (змінні) школи, класи, групи з очною, заочною формами навчання при денних загальноосвітніх школах. Бажаючим надається право і створюються умови для прискореного закінчення школи, складання екзаменів екстерном.

Стаття 30. Навчально-виховні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги і реабілітації

Для дітей, які не мають необхідних умов для виховання і навчання в сім'ї, створюються загальноосвітні школи-інтернати.

Для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, створюються школи-інтернати, дитячі будинки, в тому числі сімейного типу, з повним державним утриманням.

Для дітей, які потребують тривалого лікування, створюються загальноосвітні санаторні школи-інтернати, дитячі будинки. Навчальні заняття з такими дітьми проводяться також у лікарнях, санаторіях, вдома.

Для осіб, які мають вади у фізичному чи розумовому розвитку і не можуть навчатися в масових навчально-виховних закладах, створюються спеціальні загальноосвітні школи-інтернати, школи, дитячі будинки, інші навчально-виховні заклади.

Для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання, створюються спеціальні школи і спеціальні професійні училища.

Стаття 31. Професійна освіта

Професійна освіта забезпечує здобуття громадянами робітничої професії відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, підвищення їх виробничої кваліфікації, перепідготовку.

Професійна освіта громадян здійснюється на базі повної загальної середньої освіти, а також на базі освіти в обсязі основної та спеціальної школи.

Стаття 32. Професійні навчально-виховні заклади

Професійними навчально-виховними закладами є:

професійно-технічне училище;

професійні училища різних рівнів.

Професійні навчально-виховні заклади можуть мати денні, вечірні відділення, входити до різних типів комплексів, об'єднань (професійно-технічне училище — радгосп, професійно-технічне училище — завод тощо).

Професійні навчально-виховні заклади здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації громадян за державним замовленням, а також за договорами з підприємствами, установами, організаціями, окремими громадянами.

Професійні навчально-виховні заклади можуть мати одне або декілька базових підприємств (об'єднань, організацій), для яких вони готують робітничі кадри і відносини з якими регулюються на основі договорів.

Учні державних професійних навчально-виховних закладів з терміном навчання десять і більше місяців перебувають на повному утриманні держави.

Випускникам професійно-технічного училища та інших професійних училищ різних рівнів присвоюється робітнича професія певної кваліфікації відповідно до набутої освіти, кваліфікаційних умінь і навичок.

Громадяни можуть також одержати робітничу професію, підвищити кваліфікацію, пройти перепідготовку на навчально-курсових комбінатах, курсах професійного навчання робітників на виробництві.

Стаття 33. Вища освіта

Вища освіта забезпечує фундаментальну наукову та загальнокультурну, практичну підготовку, одержання громадянами спеціальності відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, підвищення їх кваліфікації, вдосконалення професійної підготовки, перепідготовку, підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів.

Вища освіта в Українській РСР здійснюється на базі повної загальної середньої освіти.

Підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах може проводитися з відривом, без відриву від виробництва, через поєднання цих форм, екстерном.

Стаття 34. Вищі навчальні заклади

В Українській РСР вищими навчальними закладами є:

технікум (училище), коледж, інститут, консерваторія, академія, університет та інші.

Вищі навчальні заклади можуть створювати різні типи навчальних комплексів, об'єднань.

Стаття 35. Види діяльності вищого навчального закладу

Основними видами діяльності вищого навчального закладу є:

підготовка спеціалістів різних рівнів кваліфікації;

науково-дослідна робота;

підготовка наукових, науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації (кандидатів, докторів наук);

атестація наукових, науково-педагогічних кадрів;

підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів;

культурно-освітня, видавнича, фінансово-економічна, господарська, науково-виробнича, комерційна робота;

здійснення зовнішніх зв'язків.

Вищі навчальні заклади здійснюють свою діяльність за державними замовленнями та договорами як основною формою регулювання відносин між навчальними закладами та підприємствами, установами, організаціями, громадянами.

Стаття 36. Кваліфікація спеціалістів з вищою освітою

Випускникам вищих навчальних закладів присвоюється кваліфікація спеціаліста з вищою освітою певного професійного спрямування або спеціальності, яка відповідно до обсягу державної освіти визначається такими рівнями:

молодший спеціаліст — забезпечують технікуми, училища, інші навчальні заклади еквівалентного рівня;

бакалавр — забезпечують коледжі, інститути, консерваторії, інші навчальні заклади еквівалентного рівня;

спеціаліст — забезпечують інститути, інші навчальні заклади еквівалентного рівня;

магістр — забезпечують інститути, академії, університети, інші навчальні заклади, що мають відповідний сертифікат.

Стаття 37. Наукові ступені, вчені звання

Випускникам коледжу, інституту за результатами кваліфікаційної роботи присуджується перший науковий ступінь — бакалавра відповідної спеціальності.

Випускникам інституту, академії, університету, інших до них прирівняних навчальних закладів за результатами захисту кваліфікаційної роботи присуджується другий науковий ступінь — магістра відповідної спеціальності.

Наукові ступені кандидата і доктора наук присуджуються спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів в установленому порядку.

Учені звання доцента, професора, старшого наукового співробітника присвоюються вченими радами вищих навчальних закладів і затверджуються в установленому порядку.

Стаття 38. Наукова діяльність у системі вищої освіти

Наукова діяльність у системі вищої освіти є складовою частиною підготовки спеціалістів і здійснюється науковими колективами, окремими вченими за договорами, контрактами, державними замовленнями, програмами, проектами. З цією метою створюються наукові, науково-виробничі підрозділи, об'єднання, асоціації, технологічні парки, центри нових інформаційних технологій, науково-технічної творчості та інші формування.

Держава визнає пріоритет фундаментальних досліджень у галузі національної освіти і культури.

Стаття 39. Автономія вищого навчального закладу

Автономія надається вищому навчальному закладу в установленому порядку відповідно до акредитації і передбачає додаткові права закладу на:

визначення змісту освіти;

визначення планів прийому студентів, аспірантів, докторантів з урахуванням державного замовлення;

встановлення і присвоєння вчених звань навчального закладу;

власність на будівлі, техніку, інше належне йому майно;

інші пов
делегують
ному закла
його статут
ного управ

Вищий
лад може
мі свої пов
нам держа
освітою.

**Стаття 4
кваліфікаці
кадрів**

Підвищен
та перепідг
безпечують
фесійних з
спеціальніс
нової ква
спеціальнос
бутої у на
закладі і д
роботи.

Підвищен
та переп
здійснюють
закладами
садах з під
новами, о
мадянами
державного

Форми,
навчання в
чальними з
годженням

**Стаття 4
лади підви
ції та пере**

До нав
підвищення
перепідгото
жать:

факульте
кваліфікаці
товки кадр
чальних за
на виробни

професій
ховні закла

навчальн
нати;

інші орга
жали на це
управління

Навчаль
щення ква
репідготовк
мати денні
ня, філіал
роботу.

**Стаття 4
навчання і**

Позашкіл
виховання
тиною сист
мовується
ностей і тал
ської та ст
ді, задовол
духовних з

Позашкіл
водиться р
виховними
трудовими
мадськими
творчими
ристами,
нами і гру
ципі добро
типів закла
ності за ін

**Стаття 4
навчально-**

До поза
но-виховних
жать: пала
ції, клуби
юнацької
юнацькі сп
школи мис
ліотеки, оз
клади.

Зміст і
зашкільних
чаються їх

Виховани
мають пра
і пільгов
об'єктами
Порядок на
пільг визна
ми Радами
тів.

Голос України

...освіту

...дян, які працю-
...ть здобути за-
...ню освіту, ство-
...ірні (змінні)
..., групи з очною,
...мами навчання
... загальноосвітніх
...каючим надаєть-
...творюються умо-
...кореного закін-
...оли, складання
...кстерном.

... Навчально-ви-
...и для громадян,
...ють соціальної
...еабілітації

... не мають
...мо... для вихо-
...ання в сім'ї,
... загальноосвіт-
...ернати.

...сиріт і дітей,
...илися без піклу-
...в, створюються
...ати, дитячі бу-
...у числі сімейно-
...овним держав-
...ням.

... які потребують
...ікування, ство-
...альн... ітні са-
...школи-інтернати,
...ки. Навчальні
... такими дітьми
...також у ліка-
...ріях, вдома.

...які мають вади
...чи розумовому
...е можуть навча-
...их навчально-
...кл...х, створю-
...л... загально-
...школи-інтернати,
...і будинки, інші
...ховні заклади.

... і підлітків, які
...особливих умов
...творюються спе-
...ли і спеціальні
...чилища.

...1. Професійна

...а ос... забезпе-
...я ...мадянами
...рофесії відповід-
...ликань, інтере-
...ей, підвищення
...ї кваліфікації,
...у.

...а освіта грома-
...ться на базі
...льної середньої
...ож на базі осві-
...основної та спе-
...ли.

... Професійні нав-
...ні заклади

...ими навчально-
...акладами є:

...-технічне учи-

... училища різ-

... навчально-ви-
...и можуть мати
...ні відділення,
...ізних типів ком-
...днань (профе-
...е училище —
...фесійно-технічне
...завод тощо).

... навчально-ви-
...ди здійснюють
...ерепідготовку і
...кваліфікації гро-
...жавним замов-
...кож за договора-
...мствами, устано-
...аціями, окреми-
...ами.

... навчально-ви-
...и можуть мати
...ілька базових
...(об'єднань, орга-
... яких вони го-
...ичі кадри і від-
...ми регулюються
...говорів.

Учні державних професійних навчально-виховних закладів з терміном навчання десять і більше місяців перебувають на повному утриманні держави.

Випускникам професійно-технічного училища та інших професійних училищ різних рівнів присвоюється робітнича професія певної кваліфікації відповідно до набутої освіти, кваліфікаційних умінь і навичок.

Громадяни можуть також одержати робітничу професію, підвищити кваліфікацію, пройти перепідготовку на навчально-курсових комбінатах, курсах професійного навчання робітників на виробництві.

Стаття 33. Вища освіта

Вища освіта забезпечує фундаментальну наукову та загальнокультурну, практичну підготовку, одержання громадянами спеціальності відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, підвищення їх кваліфікації, вдосконалення професійної підготовки, перепідготовку, підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів.

Вища освіта в Українській РСР здійснюється на базі повної загальної середньої освіти.

Підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах може проводитися з відривом, без відриву від виробництва, через поєднання цих форм, екстерном.

Стаття 34. Вищі навчальні заклади

В Українській РСР вищими навчальними закладами є:

технікум (училище), коледж, інститут, консерваторія, академія, університет та інші.

Вищі навчальні заклади можуть створювати різні типи навчальних комплексів, об'єднань.

Стаття 35. Види діяльності вищого навчального закладу

Основними видами діяльності вищого навчального закладу є:

підготовка спеціалістів різних рівнів кваліфікації;

науково-дослідна робота;

підготовка наукових, науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації (кандидатів, докторів наук);

атестація наукових, науково-педагогічних кадрів;

підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів;

культурно-освітня, видавнича, фінансово-економічна, господарська, науково-виробнича, комерційна робота;

здійснення зовнішніх зв'язків.

Вищі навчальні заклади здійснюють свою діяльність за державними замовленнями та договорами як основною формою регулювання відносин між навчальними закладами та підприємствами, установами, організаціями, громадянами.

Стаття 36. Кваліфікація спеціалістів з вищою освітою

Випускникам вищих навчальних закладів присвоюється кваліфікація спеціаліста з вищою освітою певного професійного спрямування або спеціальності, яка відповідно до обсягу державної освіти визначається такими рівнями:

молодший спеціаліст — забезпечують технікуми, училища, інші навчальні заклади еквівалентного рівня;

бакалавр — забезпечують коледжі, інститути, консерваторії, інші навчальні заклади еквівалентного рівня;

спеціаліст — забезпечують інститути, інші навчальні заклади еквівалентного рівня;

магістр — забезпечують інститути, академії, університети, інші навчальні заклади, що мають відповідний сертифікат.

Стаття 37. Наукові ступені, вчені звання

Випускникам коледжу, інституту за результатами кваліфікаційної роботи присуджується перший науковий ступінь — бакалавра відповідної спеціальності.

Випускникам інституту, академії, університету, інших до них прирівняних навчальних закладів за результатами захисту кваліфікаційної роботи присуджується другий науковий ступінь — магістра відповідної спеціальності.

Наукові ступені кандидата і доктора наук присуджуються спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів в установленому порядку.

Учені звання доцента, професора, старшого наукового співробітника присвоюються вченими радами вищих навчальних закладів і затверджуються в установленому порядку.

Стаття 38. Наукова діяльність у системі вищої освіти

Наукова діяльність у системі вищої освіти є складовою частиною підготовки спеціалістів і здійснюється науковими колективами, окремими вченими за договорами, контрактами, державними замовленнями, програмами, проектами. З цією метою створюються наукові, науково-виробничі підрозділи, об'єднання, асоціації, технологічні парки, центри нових інформаційних технологій, науково-технічної творчості та інші формування.

Держава визнає пріоритет фундаментальних досліджень у галузі національної освіти і культури.

Стаття 39. Автономія вищого навчального закладу

Автономія надається вищому навчальному закладу в установленому порядку відповідно до акредитації і передбачає додаткові права закладу на:

визначення змісту освіти;

визначення планів прийому студентів, аспірантів, докторантів з урахуванням державного замовлення;

встановлення і присвоєння вчених звань навчального закладу;

власність на будівлі, техніку, інше належне йому майно;

інші повноваження, що делегують вищому навчальному закладу відповідно до його статуту органи державного управління.

Вищий навчальний заклад може делегувати окремі свої повноваження органам державного управління освітою.

Стаття 40. Підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів

Підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів забезпечують поглиблення професійних знань, умінь за спеціальністю, одержання нової кваліфікації, нової спеціальності на основі набутої у навчально-виховному закладі і досвіду практичної роботи.

Підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів здійснюються навчальними закладами на договірних засадах з підприємствами, установами, організаціями, громадянами з урахуванням державного замовлення.

Форми, терміни і зміст навчання визначаються навчальними закладами за погодженням із замовниками.

Стаття 41. Навчальні заклади підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів

До навчальних закладів підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів належать:

факультети підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів при вищих навчальних закладах, а також на виробництві;

професійні навчально-виховні заклади;

навчально-курсові комбінати;

інші організації, які одержали на це дозвіл органів управління освітою.

Навчальні заклади підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів можуть мати денні, вечірні відділення, філіали і вести наукову роботу.

Стаття 42. Позашкільне навчання і виховання

Позашкільне навчання і виховання є невід'ємною частиною системи освіти і спрямовується на розвиток здібностей і талантів дітей, учнівської та студентської молоді, задоволення їх інтересів, духовних запитів.

Позашкільна робота проводиться разом з навчально-виховними закладами, сім'єю, трудовими колективами, громадськими організаціями, творчими колективами, товариствами, фондами, громадянами і грунтується на принципі добровільності вибору типів закладів, видів діяльності за інтересами.

Стаття 43. Позашкільні навчально-виховні заклади

До позашкільних навчально-виховних закладів належать: палаци, будинки, станції, клуби й центри дитячої, юнацької творчості, дитячо-юнацькі спортивні школи, школи мистецтв, студії, бібліотеки, оздоровчі та інші заклади.

Зміст і форми роботи позашкільних закладів визначаються їх радами.

Вихованці, учні, студенти мають право на безкоштовне і пільгове користування об'єктами спорту, культури. Порядок надання вказаних пільг визначається місцевими Радами народних депутатів.

Стаття 44. Самоосвіта громадян

Для самоосвіти громадян державними органами, підприємствами, громадськими організаціями, громадянами створюються відкриті та народні університети, лекторії, бібліотеки, центри, клуби, телерадіонавчальні програми тощо.

Розділ III. УЧАСНИКИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Стаття 45. Учасники навчально-виховного процесу

Учасниками навчально-виховного процесу є:

вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти;

вихователі, вчителі, викладачі, практичні психологи, соціальні педагоги, майстри виробничого навчання, методисти, педагогічні працівники позашкільних закладів, наукові, інженерно-технічні працівники, навчально-допоміжний персонал;

батьки або особи, які їх замінюють, батьки-вихователі дитячих будинків сімейного типу;

представники підприємств, установ, кооперативних, громадських організацій, фондів, асоціацій, які беруть участь у навчально-виховній роботі.

Стаття 46. Права вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів

Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти мають право на:

вибір профілю, форми навчання, індивідуальних програм, позакласних занять;

користування навчально-виробничою, науковою, культурно-спортивною, побутовою, оздоровчою базою навчально-виховного закладу;

доступ до інформації в усіх галузях знань;

участь у науково-дослідній, дослідно-конструкторській та інших видах наукової діяльності, конференціях, олімпіадах, виставках, конкурсах;

одержання направлення на навчання, стажування до інших закладів, у тому числі за кордон;

продовження освіти за професією, спеціальністю відповідно до одержаної кваліфікації;

особисту або через своїх представників участь у громадському самоврядуванні, в обговоренні, вирішенні питань удосконалення навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту тощо;

участь у добровільних самодіяльних об'єднаннях;

безпечні і нешкідливі умови навчання та праці;

забезпечення гуртожитками, інтернатами, стипендіями;

трудову діяльність у позаурочний час незалежно від віку;

перерву навчання у вищому навчальному закладі, професійному училищі;

користування послугами закладів охорони здоров'я, засобами лікування, профілактики захворювань та зміцнення здоров'я;

захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, від дій адміністрації, педагогічних, інших працівників, які порушують права або принижують їх честь, гідність.

Відволікання учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів за рахунок навчального часу на роботу і здійснення заходів, не пов'язаних з процесом навчання, забороняється, крім випадків, передбачених рішеннями Кабінету Міністрів Української РСР.

Стаття 47. Обов'язки учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів

Обов'язки учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів передбачають:

систематичне й глибоке оволодіння знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищення загальнокультурного рівня;

додержання статуту, правил внутрішнього розпорядку навчально-виховного закладу;

додержання законодавства, моральних, етичних норм співжиття.

Стаття 48. Додаткові види соціально-матеріального забезпечення вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів

Вихованцям, учням, студентам, курсантам, слухачам, стажистам, клінічним ординаторам, аспірантам, докторантам можуть надаватися додаткові види соціально-матеріального забезпечення за рахунок коштів місцевих Рад народних депутатів, міністерств і відомств, підприємств, установ, організацій, коштів громадян, юридичних і приватних осіб за межами республіки, благодійних фондів, а також з інших надходжень.

Особи, які навчаються без відриву від виробництва, мають право на додаткову відпустку за місцем роботи, скорочену тривалість робочого часу та інші пільги, передбачені законодавством.

При загальноосвітніх школах утворюються фонди загального обов'язкового навчання для подання матеріальної допомоги учням, їх оздоровлення, проведення культурних заходів, інших передбачених законодавством витрат. Фонд загального обов'язкового навчання утворюється за рахунок коштів бюджету в розмірі не меншому одного процента від витрат на поточне утримання шкіл, а також за рахунок залучення коштів підприємств, установ, державних та громадських організацій, інших джерел.

Для учнів, які проживають на відстані понад 3 кілометри від школи, організовується безкоштовне регулярне підвезення до школи і з школи рейсовим транспортом або транспортом підприємств, організацій та установ.

На час виробничого навчання, практики учням і студентам забезпечуються робочі місця, здорові, безпечні умови праці, оплата виконаної роботи у повному обсязі.

(Закінчення на 14-й стор.).

ПРО ОСВІТУ

(Закінчення.
Початок на 11-й, 12-й, 13-й стор.)

Стаття 49. Заняття педагогічною діяльністю

Педагогічною діяльністю можуть займатися особи з високими моральними якостями, які мають відповідну освіту, у певних випадках — професійну практичну підготовку, фізичний стан яких дозволяє виконувати обов'язки педагогічного працівника.

Педагогічні працівники приймаються на роботу за трудовими договорами, контрактами. Прийняття на роботу педагогічних працівників може здійснюватись на конкурсній основі.

Педагогічні працівники атестуються. За результатами атестації визначаються відповідність працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, категорійність. Рішення атестаційної комісії є також підставою для звільнення його з роботи у порядку, встановленому законодавством.

Стаття 50. Права педагогічних працівників

Педагогічні працівники мають право на:

захист професійної честі, гідності;

вільний вибір форм, методів, засобів навчання, виявлення педагогічної ініціативи;

індивідуальну педагогічну діяльність;

участь у громадському самоврядуванні, виборах керівників навчально-виховних закладів та їх структурних підрозділів, якщо це передбачено статутами цих закладів;

користування подовженою оплачуваною відпусткою;

пільгове забезпечення житлом у порядку, встановленому законодавством;

одержання натуральної оплати у сільській місцевості на рівні працівників сільського господарства;

підвищення кваліфікації, перепідготовку, вільний вибір змісту, програм, форм навчання, організацій та установ, які здійснюють підвищення кваліфікації і перепідготовку.

Відволікання працівників освіти від виконання професійних обов'язків не допускається, за винятком випадків, передбачених чинним законодавством.

Стаття 51. Обов'язки педагогічних працівників

Педагогічні працівники зобов'язані:

забезпечувати умови для засвоєння вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, стажистами, клінічними ординаторами, аспірантами, докторантами навчальних програм на рівні обов'язкових державних вимог, сприяти розвиткові здібностей дітей, учнів, студентів;

настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, відданості, патріотизму, гуманізму, доброти, стриманості, працелюбства, поміркованості, інших доброчинностей;

виховувати повагу до батьків, жінки, культурно-національних, духовних, історичних цінностей України, країни походження, державного і соціального устрою, цивілізацій, відмінних від власних, дбайливе ставлення до навколишнього середовища;

готувати до свідомого життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;

додержувати педагогічної етики, моралі, поважати гідність дитини, учня, студента;

захищати дітей, молодь від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, запобігати вживанню ними алкоголю, наркотиків, іншим шкідливим звичкам;

постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну і політичну культуру.

Стаття 52. Гарантії держави педагогічним працівникам

Держава забезпечує педагогічним працівникам:

належні умови праці, побуту, відпочинку, медичне обслуговування, підвищення кваліфікації не рідше одного разу на п'ять років;

правовий, соціальний, професійний захист;

безплатне користування жилою площею з опаленням і освітленням у сільській місцевості, селищах міського типу відповідно до чинного законодавства;

компенсацію при втраті роботи, у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, встановлені законодавством;

виплату пенсій, в тому числі за вислугу років, для вчителів та вихователів дошкільних закладів, інших категорій педагогічних працівників відповідно до чинного законодавства;

встановлення середніх ставок і посадових окладів педагогічним працівникам народної освіти на рівні не нижчому від середньої заробітної плати працівників промисловості;

встановлення середніх ставок і посадових окладів викладачам вищої школи на рівні подвійної середньої заробітної плати працівників промисловості.

У разі захворювання педагогічного працівника, яке унеможливлює виконання ним професійних обов'язків і обмежує перебування в дитячому, учнівському, студентському колективах або тимчасовому переведенні з цих чи інших обставин на іншу роботу, забезпечується виплата йому допомоги в межах заробітку. При хворобі або каліцтві допомога виплачується до відновлення працездатності або встановлення інвалідності.

Стаття 53. Заохочення педагогічних працівників

За досягнення високих результатів у навчанні й вихованні педагогічні працівники представляються до нагородження державними нагородами, присвоєння почесних звань, відзначення державними преміями, іменними медалями, знаками, преміями, грамотами, іншими видами морального та матеріального заохочення.

Стаття 54. Відповідальність батьків за розвиток дитини

Виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості.

На батьків покладається однакова відповідальність за виховання і розвиток дитини.

Батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані:

постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей;

поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до Вітчизни, рідної мови, культури, сім'ї, повагу до національних, історичних, культурних цінностей інших народів;

сприяти здобуттю дітьми освіти у загальноосвітніх навчально-виховних закладах або забезпечувати повноцінну домашню освіту в обсязі державних вимог;

виховувати повагу до законів, прав, основних свобод людини.

Держава подає батькам і особам, які їх замінюють, допомогу у виконанні ними своїх обов'язків, захищає права сім'ї.

Стаття 55. Права батьків

Батьки або особи, які їх замінюють, мають право:

вибирати навчально-виховний заклад для неповнолітніх дітей;

обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування в закладах освіти;

звертатись до органів державного управління і громадського самоврядування з питань навчання, виховання дітей;

захищати у відповідних державних, судових органах законні інтереси своїх дітей.

Розділ IV.
ФІНАНСОВО - ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, МАТЕРІАЛЬНО - ТЕХНІЧНА БАЗА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття 56. Фінансово-господарська діяльність закладів, установ, організацій, підприємств системи освіти

Фінансування державних навчально-виховних закладів, установ і організацій системи освіти здійснюється на нормативній основі за рахунок коштів республіканського та місцевих бюджетів, галузей народного господарства, державних підприємств і організацій, а також додаткових джерел фінансування.

Держава забезпечує бюджетні асигнування на освіту в розмірі не меншому десяти процентів національного доходу, а також валютні асигнування на основну діяльність.

Державні навчально-виховні заклади, установи системи освіти, діяльність яких повністю або частково фінансується з бюджету, кошти галузі, звільняються від оподаткування прибутку (доходу) без обмеження рівня рентабельності.

Додатковими джерелами фінансування є:

кошти, одержані за підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, відповідно до укладених договорів;

плата за надання додаткових освітніх послуг;

кошти, одержані за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані навчально-виховним закладом на замовлення підприємств, установ, організацій та громадян;

доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;

дотації місцевих Рад народних депутатів;

кредити і позички банків;

валютні надходження;

добровільні грошові внески, матеріальні цінності, одержані від підприємств, установ, організацій, окремих громадян.

Прибутки (доходи) підприємств, організацій, установ, громадян в частині, що спрямовується на розвиток освіти, звільняються від оподаткування в установленому порядку.

У разі одержання коштів з інших джерел, бюджетні та галузеві асигнування навчально-виховних закладів, установ, організацій системи освіти не зменшуються.

Бюджетні асигнування на освіту та позабюджетні кошти не підлягають вилученню.

Стаття 57. Фінансування наукових досліджень

Фінансування фундаментальних та пошукових наукових досліджень, наукових програм, проектів державного значення у вищих навчальних закладах, науково-дослідних установок системи освіти здійснюється на конкурсній основі в обсязі не меншому десяти процентів на утримання вищої школи.

Фінансування прикладних досліджень, розробок здійснюється на основі ринкових відносин, а результати досліджень реалізуються як товар.

Стаття 58. Матеріально-технічна база навчально-виховних закладів, установ, організацій системи освіти

Матеріально-технічна база навчально-виховних закладів, установ, організацій системи освіти включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби та інше майно.

Вилучення земель, основних фондів навчально-виховних закладів республіканського значення провадиться за згодою Верховної Ради Української РСР, інших — за згодою місцевих Рад народних депутатів.

Жила площа, збудована за рахунок власних коштів навчально-виховних закладів, не підлягає вилученню.

Потреби державних навчально-виховних закладів, установ, організацій системи освіти для розвитку матеріально-технічної бази задовольняються державою першочергово відповідно до затверджених нормативів.

Розділ V.
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 59. Міжнародне співробітництво навчально-виховних закладів і органів управління освітою

Навчально-виховні заклади, науково-дослідні, інші установи, організації, органи управління освітою мають право укладати угоди про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з навчальними закладами, науковими установами зарубіжних країн, міжнародними організаціями, фондами тощо.

Навчально-виховні заклади, науково-дослідні, інші установи, органи управління освітою мають право на зовнішньоекономічну діяльність відповідно до законодавства, здійснювану на основі угод, інших юридичних актів, укладених ними з іноземними юридичними, приватними особами, мати власний валютний рахунок, створювати спільні підприємства.

Міністерство народної освіти Української РСР, Міністерство вищої освіти Української РСР, міністерства і відомства, які мають навчально-виховні заклади, разом з іншими державними установами, організаціями забезпечують проведення роботи по встановленню еквівалентності атестатів і дипломів, міжнародному визнанню навчальних курсів, кваліфікацій, вчених ступенів і звань.

Держава сприяє міжнародному співробітництву навчально-виховних закладів і органів управління освітою, виділяє їм відповідні валютні асигнування, звільняє від сплати мита та митного збору навчальне обладнання та приладдя, які надходять з-за кордону для навчально-виховних закладів.

Розділ VI.
МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ

Стаття 60. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством Української РСР про освіту, то застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ VII.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОСВІТУ

Стаття 61. Відповідальність за порушення законодавства про освіту

Службові особи і громадяни, які допустили порушення законодавства Української РСР про освіту, несуть відповідальність, встановлену законодавством Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ 23 травня 1991 року.

Спорт

СЕРЙОЗНІ КОМАНДИ — СОЛІДНІ КОНСУЛЬТАНТИ

Завтра, як відомо, на стадіоні «Динамо» в Києві пройде футбольний матч між командами народних депутатів України і Кабінету Міністрів республіки. До речі, нагадаємо, що він розпочнеться о 19.00.

Ми вже розповідали про спонсорів зустрічі, склади команд. А хто ж готує учасників, забезпечить їх формою, суддями?

— Цією справою займається Федерація футболу України,— сказав нам заступник міністра республіканського Міністерства у справах молоді, фізичної культури та спорту Валентин Барабаш.

Що ж, адресу, так би мовити, отримали, тому й звернулися до голови Федерації футболу, майстра спорту міжнародного класу, у минулому воротаря збірної СРСР, київського «Динамо» і московського «Торпедо» Віктора Банникова.

— До свого завдання поставилися найсерйознішим чином, — розповів Віктор Максимович. — Для обох суперників у підмогу виділили групу досвідчених консультантів: заслужених майстрів спорту Володимира Трошкіна та Анатолія Конькова, заслуженого тренера України, мого заступника Євгена Котельникова і працівника федерації, хорошого у минулому воротаря, арбітра Олександра Козаченка.

Треба ж людям пояснити і куди бігти, і в який бік. Щоб, не дай Боже, хтось не потягнув зв'язки або травмувався. В іншому випадку у залі Верховної Ради поменшає людей біля мікрофонів. А ми, як громадяни України, хочемо, щоб шановні депутати активніше вирішували найактуальніші проблеми, які стоять перед нашою республікою. Отож, нехай вони будуть здоровими і бадьорими.

— Вікторе Максимовичу, якщо не секрет, хто ж судитиме цей поєдинок?

— Поки секрет. Суддівську бригаду визначимо за допомогою жеребкування буквально перед початком гри. Робимо це навмисне. Щоб не було тиску на арбітрів. Адже учасники зустрічі — люди авторитетні, і судді, хоч хлопці й стійкі та витривалі, можуть розслабитись. Тому й вирішили визначити їх саме таким чином...

Отже, шановні любителі депутатського та міністерського футболу, сподіваємося, що він вас зацікавить більше, ніж, скажімо, зустріч київського «Динамо» і «Металіста», яку демонструватиме телебачення. Приходьте на затишний і красивий динамівський стадіон. Гарантуєм хороший відпочинок і багато приємних хвилин.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

МИ ЗА ЧЕСНУ КОНКУРЕНЦІЮ

Резонанс

(Міркування з приводу статті «Замах на королівство», «Голос України» № 104 від 31.05.1991 р.).

У цивілізованих суспільствах, кажуть, вигідний бізнес — це чесний бізнес. Але, може, це не підходить нам, першокласникам у бізнесі? Може, для нас годяться всі методи, аби досягти жаданої мети — добре заробити? Можна відкинути геть інтереси справи, якій буцімто служиш, інтереси народу, за які нібито вболіваєш. Можна, врешті-решт, навіть поспекулювати на всенародній біді — чорнобильській трагедії.

СТАТТЯ Г. Поліщука порушує справді важливу проблему — вплив комп'ютерів на здоров'я дітей і, на перший погляд, має на меті посприяти тому, аби наші школи, особливо в Чорнобильській зоні, були оснащені безпечною електронікою.

Але той, хто знає всі нюанси, безсумнівно, не зможе не помітити, що один з основних мотивів публікації — спроба проштовхнути на ринок України комп'ютери з ЧСФР і дати добре заробити, і валюту також, малому підприємству, що створене при Київському міському управлінні народної освіти за участю інституту кібернетики АН УРСР.

Розповім про ці нюанси.

До ідеї спільної роботи над проблемою комп'ютеризації освітніх закладів України Міністерство народної освіти і Київське виробниче об'єднання «Електронмаш» прийшли кожне своїм шляхом. У 1989 році міністерство робило спроби через Раду Міністрів УРСР підключити до розв'язання цієї проблеми науку та промисловість республіки. У цей же час представники ВО «Електронмаш», беручи участь в Комісії народного контролю СРСР, яка перевіряла виконання постанов уряду щодо комп'ютеризації закладів освіти, мали змогу переконатися, що стан справ тут плачевний. Зауважу, що об'єднання тоді вже мало в розробці комп'ютер, який би міг стати базовим для створення комп'ютерних класів. Тоді вирішили запропонувати Міністерству народної освіти УРСР працювати над проблемами комп'ютеризації народної освіти спільно. На зустрічі заступника міністра народної освіти В. Лугового й колишнього генерального директора ВО «Електронмаш» А. Назарчука було домовлено про основні напрями роботи.

Основна мета розробки — створення комп'ютерного навчального комплексу, який би відповідав усім педагогічним, технічним та гігієнічним вимогам, був безпечний для здоров'я дітей, мав мінімальну вартість, базувався на використанні вітчизняних матеріалів і комплектуючих. Паралельно з розробкою комплексу йшла розробка педагогічних програмних засобів з різних предметів шкільного курсу (математики, фізики, інформатики та ін.).

Над його створенням працювали спеціалісти ВО «Електронмаш», Міністерства народної освіти УРСР (головний обчислювальний центр та інститут педагогіки УРСР), Міністерства охорони здоров'я (НДІ комунальної гігієни Республіканського науково-гігієнічного центру імені Марзеєва та інституту загальної і комунальної гігієни імені Ерісмана).

У листопаді 1990 року дослідний зразок навчального ігрового комплексу «Пошук» був прийнятий міжвідомчою комісією, до складу якої входили провідні спеціалісти народної освіти, охорони здоров'я, науки, промисловості. Комісія дійшла висновку, що «Пошук» повністю відповідає всім вимогам і рекомендується як базовий для комп'ютеризації освітніх навчальних закладів України.

До речі, під документами та висновками комісії стоїть підпис і теперішнього головного «хулителя» комплексів «Пошук», члена згаданого малого підприємства, а тоді тільки інспектора Київського міського управління народної освіти В. Леончука.

ОДНА з основних проблем, які розв'язувалися в процесі розробки комплексів «Пошук», — це створення робочого місця учня, безпечного для здоров'я дитини. Аналіз показав, що вирішити проблему тільки засобами обчислювальної техніки неможливо. Тому фахівці розробили спеціальний стіл для розміщення комп'ютера, висота якого регулюється і встановлюється відповідно до зросту дитини. Відстань до екрана визначається конструкцією стола і не може бути меншою, ніж півметра. Це дає змогу зменшити вплив на дитину шкідливих факторів монітора до безпечного рівня за умови виконання розроблених лікарями рекомендацій щодо режиму роботи на робочому місці учня.

Принаймні можна з певністю сказати, що робота учнів навіть у пілотних школах за кращими американськими моніторами, встановленими на вузьких столах однакової висоти, де учень працює мало не уткнувшись носом у монітор, значно небезпечніша для здоров'я, ніж робота з вітчизняною електронікою.

Розглядався також варіант використання захисної маски типу «Поляроїд» (про неї якраз і йде мова в статті), але він не міг бути прийнятий через високу ціну, і відсутність валюти для її закупки. Взагалі, проблема ціни комплексів «Пошук» завжди була в полі зору тих, хто їх розробляв. Вдалося створити найдешевший комп'ютер, сумісний з персональними комп'ютерами типу ІВМРС, а на його основі — найдешевший у країні комп'ютерний клас. А те, що комплекс «Пошук» має деякі характеристики гірші, ніж у західних комп'ютерів, свідчить не про «моральну застарілість», а про свідому жертву на користь вартості. Усе це, як і те, що ціни на все підвищені не «Електронмашем», добре знає шановний Леончук, але чомусь про це не говорить.

З січня нинішнього року «Електронмаш» випускає навчально-ігрові комплекси «Пошук» серійно, йде їх постійне вдосконалення, підключено багато організацій для розробки нових педагогічних програмних засобів, створено мережу сервісних центрів на всій території України, в тому числі з використанням малих підприємств. Головний обчислювальний центр Міністерства народної освіти УРСР, ВО «Електронмаш», інститут кібернетики АН УРСР, Республіканський гігієнічний науковий центр МОЗ УРСР почали спільну розробку нового навчально - інструментального комплексу, який за своїми характеристиками буде повністю задовольняти вимоги і вчителів, і лікарів, і програмістів, які створюють педагогічні програмні засоби.

Здавалося б, той, хто зацікавлений у розвитку народної освіти України, повинен вітати такий розвиток подій. Але, на жаль, стаття «Замах на королівство» підтверджує протилежне. На нашу думку, це дуже схоже на спробу розвалити співробітництво між освітою та виробництвом на державному рівні на користь малих підприємств, які хочуть нагріти на цьому руки. До інтересів республіки чи народної освіти їм, у кращому випадку, байдуже.

А що ж пропонує Володимир Молька — заступник генерального директора словацького підприємства?

Пропонуються широко відомі персональні комп'ютери ІВМРС, які складаються на Банськабистрицькому заводі з вузлів і блоків, закуплених десь у Сінгапурі чи на Тайвані. Єдине, що відрізняє їхні комп'ютери від інших — це захисна маска західного виробництва, яка додатково встановлюється на екрани моніторів. На мій погляд, у гіршому випадку слід купувати в західних фірм хіба що захисну маску, чи в крайньому разі монітори, а все інше ми ж маємо власне. Але такий підхід не влаштовує ні мале підприємство, ні В. Мольку (до речі, В. Молька — чесний бізнесмен, і до нього немає ніяких претензій).

Ці комп'ютерні класи мають 5—10-кратну надмірність за технічними характеристиками (отже і за вартістю) в порівнянні з вимогами, визначеними Міністерством народної освіти України і навіть з вимогами до перспективних комплектів навчальної обчислювальної техніки, які визначені Академією педагогічних наук СРСР.

Звичайно, Леончук має рацію, коли каже, що порівняння технічних характеристик «Пошуку» і банськабистрицької техніки не на користь «Пошуку». Але ж пропоновані комп'ютери нині в школах можуть бути використані лише на 5—10 відсотків від їхніх можливостей. Для чого ж викидати гроші на вітер? Чи, може, вони зайві?

Нас хочуть переконати, що комп'ютерні класи з ЧСФР, якщо їх включити до «сировинного пакета», обійдуться дешевше. Але не треба нікого вводити в оману. Такий клас Україні коштуватиме як мінімум 16 — 25 тисяч доларів, або щонайменше 400 — 600 тисяч «дерев'яних» карбованців. За ці кошти можна придбати 5—6 комп'ютерних класів «Пошук», які сьогодні повністю відповідають вимогам школи.

Закупка імпортних комп'ютерів за сировину або валюту не тільки виснажує обмежені ресурси республіки, але й створює серйозну загрозу розвиткові електроніки та обчислювальної техніки на Україні, сприяючи перетворенню її в сировинний придаток інших країн, у даному випадку — ЧСФР.

При цьому скорочується зайнятість на підприємствах, які випускають обчислювальну техніку, що особливо болюче для підприємств, які працюють в умовах конверсії (до них, між іншим, належить і «Електронмаш»).

МИ не проти співробітництва з іншими країнами і в галузі комп'ютеризації народної освіти. Але це співробітництво повинне бути передусім вигідним Україні, а не тільки якомусь окремому малому підприємству чи кооперативу.

Тепер про «Пошук» з українською абеткою. Тут знову — нерозуміння проблеми або навмисно — не вся правда. Зробити просто українську абетку на комп'ютері — не проблема. Проблема зробити так, аби всі комп'ютери, що мають таку абетку, розуміли один одного. Тобто, потрібні стандарти на кодування українських літер та їх розміщення на клавіатурі. Над цією проблемою, добре чи погано, але вже більше, ніж рік працюють різні організації, а стандарту поки що немає. Тому, не дочекавшись стандарту, за погодженням з Міністерством народної освіти ми ухвалили тимчасове рішення щодо кодування й розміщення українських літер. Відповідно до нього варіант «Пошуку» з українською абеткою знаходиться у виробництві. Паралельно створено десять педагогічних програмних засобів українською мовою з різних шкільних курсів (фізика, математика та ін.).

Переговори 29 квітня між «Електронмашем» і ЗВТ міста Банська Бистриця завершилися підписанням протоколу про наміри. В ньому сказано, що співробітництво слід вважати доцільним і корисним. За умов включення товарів ЗВТ до індикативних списків «сировинного пакета» ЗВТ буде поставляти «Електронмашу» технологічне обладнання й комплектуючі деталі, а також частково готові комп'ютери для навчальних комп'ютерних класів. Комп'ютерні класи для народної освіти України випускатиме «Електронмаш». Згідно з протоколом було надіслано лист на ім'я заступника Голови Ради Міністрів В. Урчукіна з проханням включити товари ЗВТ до індикативних списків «сировинного пакета». Тобто й тут справи йдуть більш-менш нормально. Відповідно до програми комп'ютеризації народної освіти України «Електронмашем» заплановано виготовити вже в цьому році тисячу навчальних комп'ютерних комплексів. За станом на червень освітнім закладам України поставлено майже 200 таких класів.

Оскільки «Електронмашем» проведено підготовку виробництва, створено нові робочі місця та придбано матеріали на випуск тисячі комплексів у нинішньому році, зрив наміченої програми призведе до різкого погіршення фінансового стану підприємства, скорочення зайнятості, втрати висококваліфікованих кадрів. Якщо Верховна Рада і уряд України разом з Міністерством народної освіти не знайдуть рішення, як викупити для шкіл тисячу навчальних комплексів «Пошук», то розробка й виробництво обчислювальної техніки спеціально для народної освіти можуть припинитися.

Ми не претендуємо на монопольну роль у комп'ютеризації народної освіти, та це й неможливо в сучасних умовах. Ми за конкуренцію, але на рівних умовах для всіх учасників: державних підприємств, іноземних фірм, малих підприємств. Нехай у чесній боротьбі за споживача переможе сильніший.

Анатолій ПИЛИПЧУК,
головний конструктор навчальних комп'ютерних комплексів, заступник головного інженера Київського виробничого об'єднання «Електронмаш», кандидат технічних наук.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник редактора Олександр Білик.
Чергові редактори — Володимир Сіробаба Леонід Бровченко.
Автор макета, змінний секретар — Леонід Підлужний.
Випусковий — Леонід Клюско.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Леся Онищенко, Ірина Бабич, Валентина Лукаш, Ольга Малкіна, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.
Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти: Віктор Процун, Наталія Позняк.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 0315122.